

Luceafărul

Anul VII.

Nr. 17.

Sibiiu, 1 Sept. 1908.

Abonament:

Austro-Ungaria:	România:
1 an . . . 12 cor.	1 an . . . 16 cor.
Ed. de lux 20 "	Ed. de lux 25 "
6 luni . . . 6 "	6 luni . . . 8 "
Ed. de lux 10 "	Ed. de lux 13 "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor, în România și în Străinătate: 1 an 12 cor.

SUMARUL.

M. Sadoveanu Priseacă de-altădată.
O. Goga Cain — 1907 — (trei sonete).
Oct. C. Tăslăuanu. Asociațiunea. Adunarea generală din Șimleu. I. Problemele Asociațiunii. II. Activitatea Asociațiunii. III. Conferințe.
G. Rotica Scrisoare acasă (poezie).
Barbu Lăutarul Cronica muzicală: Un compromis muzical.
M. Cunțan Biserică (poezie).

M. Cunțan Nemurire (poezie).
O.C. și A. Tăslăuanu Synnöve Solbakken de Björnsterne Björnson.
Cronică: Pictorul Carol Pop de Satmary. Teatrul din Șoimuș. „Gazeta Transilvaniei“, număr jubilar. Jubileul „Școalei române“ din Bucovina. Pentru di Iorga. Știri. Poșta reader.

Ilustrațiuni: Dela adunarea generală din Șimleu. Satmary: Câmpulungeancă, Severineancă, Tip din Mehadia, Tip din Gorj, Pe marginea Bărăganului, Tip din Banat, La izvor, Țesătoare. Portretul pictorului Carol Pop de Satmary.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 „ „ „ „ 10 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 13 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

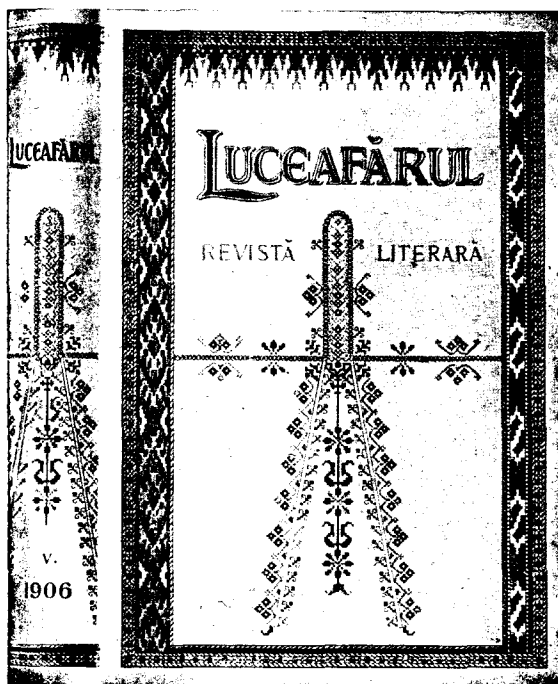
Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Scoarțe pentru Luceafărul

orice an cor. 2.—.

Unelte de gospodărie și bucătărie

pentru sezonul de vară.

Sticle pentru dulceață și compoturi
Căldări pentru aburi.

Teascuri pentru poame

Cârlig de scos sămburii.

Aparatul și sticlele lui **Week** pentru conservarea poamelor, a legumelor și cărnurilor.

Prospecte gratuit

Serviciu de fierț.

Mașină pentru înghețată.

Dulapuri de ghiață (recitori)

Becuri de spirt „Amor“, cea mai frumoasă lumină pentru grădini, stațiuni de vară și verande.

Lămpaș de grădină; sticle „Thermos“, cari țin orice beutură, mai multe ciasuri, rece sau caldă.

Articole de călătorie, pentru turiști și manevre.

JOSEF JIKELI

Heltauergasse 47.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sub îngrijirea unui comitet de redacție.

Colaboratori: I. Adam, I. Agârbiceanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, I. Ciocârlan, V. Cioflec, Al. Ciura, Maria Cunțan, I. Duma, Elena Farago-Fatma, O. Goga, Dr. I. Lupaș, Dr. G. Murnu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitiș, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Râmnicănu, I. U. Soricu.

Orice reproducere, fără indicarea izvorului, este oprită.

Prisacă de-altădată.

Moș Neculai Andrușcă își aduse aminte de o istorie cu niște alghine...

Nu știu dacă cunoaște careva dintre cei mai tineri unde a fost prisaca lui Buburuz, — începui el. Mai dedemult erau păduri mai întinse, ș'apoi eră ici o poiană, dincolo alta, și creștea, bre omule, iarba pân' la piept prin poienile celea. Umblai de-a dragul șiuierând, te păleau spicele peste nas de strănutai, și eră o miroznă ca prin preajma raiului. Și nu umblă nimeni să le calce și să le strice, creșteau toate în voia lor. Și ici, colo, prin singurătăți, numai ce vedeai câte-un bordeiu și câte-o prisacă. Umblau albinele la cules și strângeau, la știubee, lamura florilor.

Avea și boierul nostru o mulțime de prisăci.

Acu eu învățam treaba muștelor la unul Dumitru Câmpănu în Poiana-Rotundă. Eram flăcăuș și ședeam și eu pe lângă bordeiu, drept ajutor moșneagului. Mă duceam cu dânsul pe lângă știubee, cu hobotu 'n cap, îmi arăta el cum joacă musca, își aprindea luleaua și mai cercetă fagurii de trântori și de botci și-mi arăta el toate. Și mai ales aveam eu treabă și eram de ajutor la vremea roitului. Stam cu ochii zgâiți la știubeele însemnate cu cărbune — și dintr'o sută de știubee se nemereau a fi multe însemnate de bătrân. Și numai când începeau albinele să se fure repede-repede pe urdiniș și să joace și să împânzească văzduhul ca o puzderie, strigam la prisăcar cât ce puteam:

„Moșule! Moșule!”

Ș'apoi venea el și mă 'mbodolea și mă su-

iam eu c'un știubeeș printre copaci și prindeam roiul. Și moșneagul îi da:

„Ha-ha! ha-ha! iaca-i bun...” Bea un gât de rachiu și se ducea să se culce. Și eu iar mă așezam lângă știubee. Și el ridică de supt o tufă capul și se răstea la mine:

„Măi Culai! da' să nu dee dracul să scăpi vre-un roiul că te z d r o b ă s c ! Că eu le descânt și le cunosc care au roit...”

Și mă temeam, — c'avea o măciucă pârlită de mă secă la ciolan când îmi trântea câte una.

Dar dela o vreme, când am început a mai înțelege, mai fugeam, ca să mă răcoresc, — și mă duceam pân' la prisaca lui Buburuz. Se chiamă că roiam și eu câte-o leacă...

Prisaca lui Buburuz eră drept la marginea moșiei boierului, drept dincolo de hotar, într'o poeniță, sub poala pădurii. Da' moșneagul Buburuz nu eră prisăcaru nimănu. Își avea el prisaca lui. Și-o stăpânea el, — o avea danie dela stăpânul lui cel vechiu, și stă în poiană, într'o căsuță, și iarna, și vara, cu muștele lui, și c'o fată, o leacă mai răsărită decât mine. O chiamă Marghiolița. Baba murise de vreme multă. Eu nici n'o apucasem.

Mă duceam eu câteodată acolo: cât pentru fată, cât ca să mai văd dintre-ale moșneagului, că el eră mare meșter.

Mă duceam așa, desdedimineată, când nu eră încă luată roua. Ș'apoi căsuța stă colo, singurică, în poiană. Și dinnaintea căsuței se înșirau știubeele, cu străchinile deasupra lor, ca niște pălării. Și fata umblă după treabă desculță și cu capul gol, și eră albă la obraz,

ca una ce eră crescută în umbră de codru. Iar moșneagul Iftime Buburuz aveă o barbă ca un fuior de în și ochi rotunzi și iuți la cătătură. Par'că mă apucă o sfială, când mă uitam la dânsul. Par'că aveă ceva tulbure și negru în ochi. Da' de grăit grăia blând și-mi spunea multe. Îmi ziceă:

„Măi Culai, măi băiete! ai mai venit pe la noi?

— Am venit, moșule, zic.

— Da' Câmpanu, ce mai face?

— Ce să facă? zic. Cu muștele.

— Apoi așa: zice că are și el albine de-a ciociului; da' cât știe el, știi și tu...“

Și pe urmă mă luă și mă ducea pe dinaintea urdinișurilor. Eu mă înfricoșam. Și moșneagul îmi ziceă:

„Nu te teme, măi băiete, că albinele mele-s blânde... La mine merge altfel treaba... Eu nici nu le bat, nici nu le înăbuș cu pucioasă, nici nimica... Eu mă uit în știubee după Sântilie și văd dacă este prisos de miere. Dacă este, tai faguri; dacă nu, las lucrătoarele în pace. Dacă dă Dumnezeu roi, tai buduroaie și le dau drumu 'n ele. Toamna, le mai aleg, le mai împreunez; iarna se mai aleg ele singure; și merg cu ele cum vrea Dumnezeu; da' ca să omor eu musca, asta n'o fac...“

Aveă moșneagul glas blând și umblă printre știubee cu fuiorul lui de barbă, și albinele nu-i făceau nimica. Eu mă țineam de dânsul, mai mititel, și nici mie nu-mi făceau nimica. Cântau în prisacă și jucau și-și căutau de munca lor. Pe prispă stă Marghiolița, — și eu ascultam până 'ntr'o vreme glasul moșneagului, pe urmă rămâneam cu ochii la față și nu mai auzeam ce spune prisăcarul. Iar fata tot râdeă la mine, și cum i se lumină fața de răs, întorcea ochii într'o parte.

Într'un rând, zice Iftime Buburuz:

„Măi băiete, măi Culai! cine prinde roii la voi?

— Eu îi prind, zic. Mă sui în copaci. Pe unii îi mai scăpăm, ș'apoi se supără moșneagul pe mine, și se răstește cu bota cea părliță... Da' acū nu mă mai tem de dânsul...“

Fata râdeă de pe prispă. Da' Buburuz își întoarce cătră mine barba. Zice:

„Măi băiete, iaca colo un știubeiu care are să roiască. Azi e vreme lină. Tu stăi gata, și

te uită, și când a izvorî musca pe urdiniș, tu pleacă-te lângă părau și rupe de pe strat șapte fire de mătăciune, și adă-mi-le mie...“

Stau eu, stau. Moșneagul umblă pe la alte buduroae. Da' fata, de pe prispă, zice:

„Ce te uiți așa la mine, măi Culai? Iaca, ies albinele!“

Eu m'am rușinat. Buburuz a început să râdă. Mă reped eu și rup mătăciune, ș'o aduc. Și ia prisăcarul în mână un știubees, și se dă sub vârtejul muștelor. Merge roiul prin poiană și împânzește zarea, moșneagul tot supt el. Ș'odată îl văd că se oprește și începe să frece roinița cu mătăciune, pe urmă prinde să sufle în buruiiană... Și venea și până la mine așa, o mireasmă lină... Și iaca, împresoară roiul pe moșneag, și el pune la pământ știubeesul și toată musca se așează pe el.

„Ei? zice Buburuz; face Dumitru Câmpanu așa? Prinde el astfel roii?

— Da' de unde? zic.

— Apoi eu, măi băiete, zice, nici duhănesc mahorcă, nici nu beau holercă... Eu îs om curat... Da' tu, dacă vii aici, poți învăța bune lucruri, numai să nu te ticăloșești pe urmă...“

Se uită blând moșneagul la mine, — ș'atuncea am văzut eu că ochii lui sămănu cu ochii fetei.

Așa am umblat eu vre-o două veri; și 'ntr'un an, am început să mă dau mai pe-aproape de fată. Porneau să-mi iasă tuleele sub nas. Și strângeam pe fată de mână, și mă munceam să-i scot o veriguță de argint din degetul cel mic; i-am furat și două năframe din sân, și simțeam eu că, cum trec zilele, intră un fel de tulburare în mine... Îmi eră dragă fata lui moș-Iftime... Aveam eu ș'un gând: să mă 'nțeleg cu dânsa, să iasă într'o noapte la marginea poienii, că eu am să viu ș'am s'o aștept... Noaptea, pe lună, altfel vorbesc tinerețele... Au glas dulce ca viersul privighetorilor... Și fata se uită la mine, zâmbea și mă 'nțelegea...

Da' iaca, într'o zi, se scoală Dumitru Câmpanu din tufele lui, cu luleaua aprinsă, și începe a umblă printre știubee. Eră așa, prin luna lui Cuptor, pe o vreme de secetă... Se oprește la un știubeiu, și puf! la urdiniș fum de tutun; se oprește la alt știubeiu și iar: puf!

Ce dracu' să fie? mă gândesc. — Și mă dau aproape.

„Moșule, zic, ce este?

— la vină 'ncoace, Culai! zice Cămpanu. Vezi tu cum se bat muștele ici și colo, și colo?

— Văd. Se apucă 'n lăbuțe și se 'mpung cu acele.

— Dacă vezi, e bine. Apoi află, măi băiete, că la știubeele noastre vin albine străine, ca să fure mierea... Iaca este cineva care se necăjește să ne iee mana. Iaca, de-o săptămână tot cerc eu și gândesc, și văd că vin muște trimese, care bat pe-a noastre...

— Cum se poate, moșule?

— Iaca, se poate.

— Ș'a cui muște să vie? zic.

— Apoi eu am prepus pe cineva...

Și s'apucă Cămpanu și așează la vre-o două știubee țevi de trestie și închide de jur împrejur la urdiniș. Și vin albine, și vin, și intră hai-hai, prin țevile de trestie, da' de eșit nu mai ies. Și după aceea moaie el niște humă, — și scoate țeava dela un știubei, și ies albinele buluc. Și cum ieșeau, el, cu pământul, le stropea cu muruială... Face el tot așa și la celelalte urdinișuri, pe urmă mă ia cu dânsul, și, repede, prin pădure, ne ducem pân' la prisaca lui Buburuz. Ajunge acolo, se dă pe lângă un știubei, se dă pe lângă altul, vede albine stropite cu humă.

„Măi Buburuz, zice, tu trimeți albine la furat...”

Fata se uită uimită și mă 'ntrebă din ochi: ce-i? Iar Iftime Buburuz s'a încrunțat și s'a întors spre Cămpanu:

„Măi, tu ești haidău, nu ești prisăcar, dacă grăiești asemenea vorbă...

— Măi Buburuz, zice Cămpanu, ba eu îs prisăcar, nu-s haidău. Eu albinele tale ți le-am stropit cu humă și le văd aici. Albinele tale-s. Eu mă duc să spun boierului, măi Buburuz, și n'are să-ți fie moale...”

Moșneagul s'a uitat cu niște ochi ascuțiți, cu asprime, la Dumitru Cămpanu și și-a cutremurat barba când i-a răspuns.

„Măi! zice; la porci, — nu la albine!”

Și fata, înfricoșată pe prispă, lângă colțul păretelui, s'a uitat cu jale la mine; și par'că mi-a trecut o înfiorare prin inimă...

Ne-am dus. M'am mai uitat înapoi. Pe

fată n'o mai vedeam, iar moșneagul stă cu capul plecat, cu mare mâhnire, între albinele lui.

Iar Dumitru Cămpanu a băut o garafă de rachiu și s'a dus într'un suflet la boier, a căzut în genunchi și a început să se vaiete:

„Aman! aman, cucoane! Anu' ăsta n'ai să mai ai mană la prisacă... Este unu' Buburuz, care farmecă albinele și le trimite la noi de ne fură mierea...”

Când a auzit una ca asta, stăpânul rău s'a tulburat. Zice:

„Care Buburuz?

— Este unu' Buburuz, cucoane; are o fată... Frumoasă fată, cucoane! Și el farmecă albinele!”

Atuncea boierul s'a gândit, pe semne, mai mult la fată decât la mana prisăcii lui. Boieru-i boier. S'a sculat ș'a dat poruncă să-i puie șaua pe cal. A luat cu el un vătav și doi feciori boierești, l-a luat pe Cămpanu, m'a luat și pe mine, și hai la prisaca cu albinele fermecate!

Da' eu atuncea eram prost. Tot nu pricepeam ce vrea boieru' — și nu pricepusem ce ludă șireată fusese Cămpanu. Ajungem noi. Găsim pe Buburuz cu fruntea încrețită și cu ochii tulburi. Mă uit eu, par'că nu-l mai cunosc.

Boieru' nostru eră gras tare, și cărunt. Avea două bărbii și vorbea cam pe nas. Zice:

„Tu ești Buburuz?

— Eu.

— Tu ai o fată?

— Eu am niște albine, răspunse Buburuz; pe care le vedeți... Muncesc la ele cu cinste, și văd că dela dumneavoastră îmi vine năpaste. Judecată este — și văd că vine silnicie...”

Boieru' se mânie.

„Măi! zice. Tu ai luat mana prisăcii mele. Luați-l, bre, puneți-l jos, și-i dați cincizeci de vergi, ca la oastea muscălească!”

Se răpede vătavul, se răped feciorii boierești, — iar ciocoiul, printre știubele, își face vânt spre căsuță.

Eu stam deoparte. Văd ceva alb, un obraz par'că, la o fereastră, și mi s'a strâns inima. Și văd deodată și pe moșneagul Buburuz înălțându-se, fluturându-și barba, și vânzolinindu-se între slugi. Îl văd colea, îl văd între știubele, îl văd lângă boier, — și numai zăresc

prin soare, fărâându-se o puzderie iute, un vârtej, — și par'că toată prisaca a început să bâzâie a războiu. Văd pe boier că pune mâ-nile la ochi și prinde să se apere, aud pe un fecior-boieresc suduind, — și încep să se frământa, încep să fugă în toate părțile, dau năvală la cai, caii prind să zvârlă; — ș'am fugit și eu, au umplut și ei cărările pădurii, ș'apoi i-am întâlnit pe toți într'un târziu, cu obraji umflați, puhavi, și cu ochii mititei ca niște vârfuri de cuțit...

Asta s'a întâmplat. Iar peste noapte a venit un șirag de căruțe, a încărcat Buburuz toate muștele lui și s'a dus cu fată cu tot. S'a dus în alt colț de țară, în altă poiană, cine știe unde și eu am rămas cu Câmpanu... Da' Câmpanu, în tufa lui, se uită la sticla cu rachiu, și zicea că pe Buburuz l-au dus pe sus albinele, cu fată cu tot...

Ș'așa cântec a avut ș'o dragoste din tinerețe...

Mihail Sadoveanu.

C A I N.¹⁾

— 1907. —

I.

În vremi demult s'a așternut sub glie
Și trupul tău și mâna vinovată,
Dar Cain, tu păcătuirii tată,
Tot mai resai și 'n vremea mea târzie.

Azi crește iarbă proaspătă, curată,
Pe groapa ta de veșnică urgie
Dar, vezi, păcatul pururi reînvie
Nu l-a primit țărâna 'nfiorată...

El s'a 'mpărțit în largul lumii noastre,
Se sbuciumă neadormit în fire
Pe plaiuri verzi, pe stâncile sihastre.

Noi î-i simțim ispita 'nfrigorată, —
Nepoți ai tăi, părtași în moștenire
Purtăm în suflet zestrea blăstămată!

II.

Simțeam demult suflarea de otravă
Cum doarme 'n pieptul fraților de-o mamă,
Cum din cetății cu turnul de aramă
Purcede 'n lunci și 'n creștet de dumbravă.

Vedeam cum duhul negru se destramă,
Mă înecă funinginea grozavă
Și deslușeam clocotitoarea lavă
Cum se 'nfiripă nebăgată 'n seamă.

Tu frate rău, cu inima flămândă!
Când Aveli mii cerșetoreau iertare,
Nu te-ai oprit în drumul de osândă!

Păcatul tău și-a întezit avântul
Și n'ai avut nici milă, nici muștrare
Când otrăveai în urma ta pământul!

III.

Azi s'a aprins oceanul tău de ură,
Azi limbi de foc despică aurora,
Pierzarea astăzi își înlînde hora
Și despletită urlă 'n băătăură.

S'a început războiul tuturoră,
Azi strig' acei ce mii de ani tăcură,
Deslănțuita patimii arsură
Azi prăpădește 'n trăznete Gomora!

Bieți munți bătrâni! Voi gemeți azi de jale...
De-atâtea-ori v'aș fi mutat din cale,
Voi stavila atâtor visuri moarte!

V'aș prăvăli azi munte peste munte,
Între pământ și cer v'aș face punte,
Să n'aud plânsul fraților departe!

Octavian Goga.

¹⁾ Din volumul de poezii ce se va pune sub tipar.

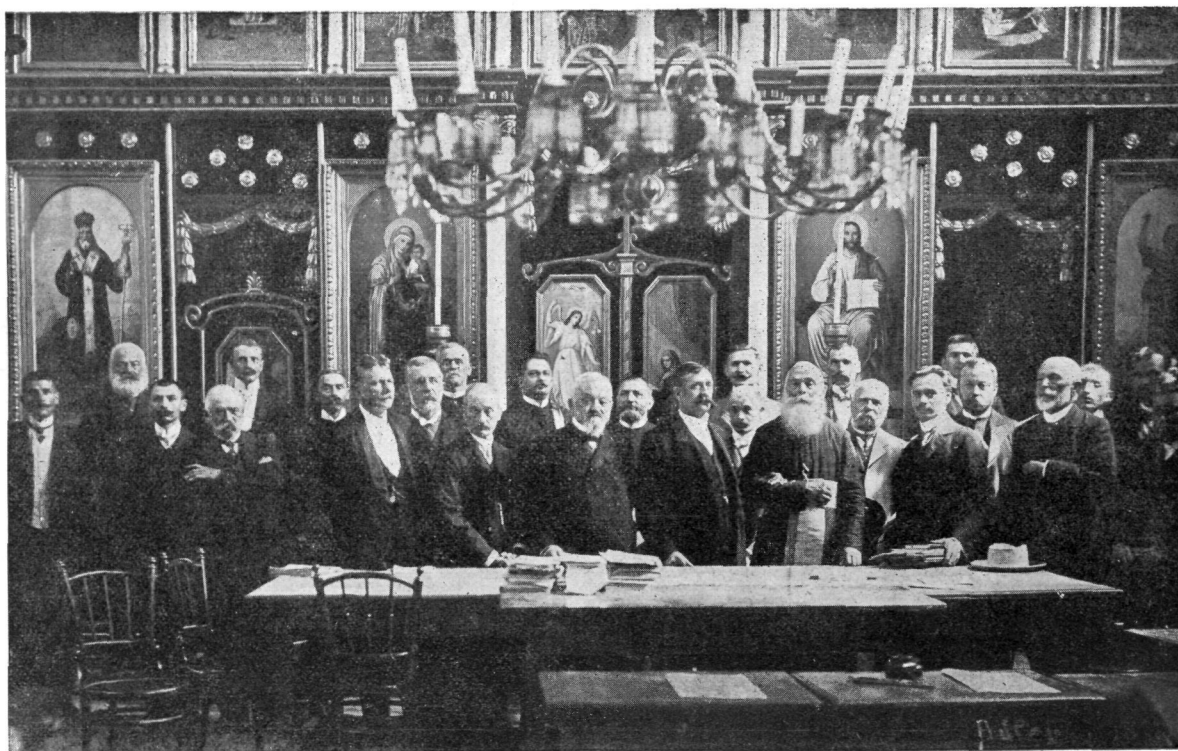
Asociațiunea.

— Adunarea generală din Șimleu. —

I. Problemele Asociațiunii. Adunările generale ale Asociațiunii și ale Societății pentru fond de teatru român câștigă o importanță din ce în ce mai mare. Ele sunt, astăzi, aproape singurele adunări, cari întrunesc floarea cărturărimii dela noi — fără deosebiri confesionale — pentru a se ocupa de

instituțiuni se apropie de vârsta lor semicentenară.

Cauzele activității lor încete sunt nenumărate și mai ales foarte complicate; sunt greu de stabilit și greu de înlăturat, având rădăcini adânci în starea noastră socială și în conformația sufletului nostru. Dacă

Dela Adunarea generală a Asociațiunii la Șimleu: Comitetul central și alți fruntași la masa prezidială din biserica gr. cat.
Dr. L. Lemény, Em. Ungureanu, P. Cosma, A. Barseanu, Al. Barbolovici, O. C. Tăslăuanu,
I. F. Negruțiu, Dr. C. Popescu, Protop. Domide, I. Vătășan, G. Pop de Băsești.

problemele culturale ale neamului nostru. Și trebuie să mărturisim, cu sinceritatea omului ce-și cunoaște greșelile tot așa de bine ca și calitățile, că nici una dintre cele două instituțiuni culturale n'au găsit cu ușurință mijloacele cele mai potrivite pentru realizarea scopurilor ce le urmăresc. Ambele s'au frământat multe decenii, să nimerească cărările drepte ale activității lor și, de bună seamă, vina nu e numai a celor puși în fruntea lor, dacă, în bună parte, frumoasele „programe de muncă” și amănunțitele „planuri de acțiune” își așteaptă și astăzi împlinirea, când ambele

am putea să le descoperim, cu sânge rece, având în vedere numai aflarea adevărului, bineînțeles că mintea multora s'ar limpezi, puterea de acțiune rodnică ar crește și realizarea scopurilor, cari au dat ființă celor două instituțiuni culturale, ar fi mult mai ușoară. Dar cel ce se încumătă să descopere aceste cauze, cu obiectivitatea omului iubitor de adevăr, se găsește întotdeauna față în față cu tradițiile scumpe ale trecutului, cu susceptibilitățile sentimentale ale prezentului, de cari trebuie să țină seama și cari îl silesc să renunțe la sinceritate, îl fac să le învâluiască cu dibăcie

în podoabe stilare, cari farmecă pe cei mulți, fără să le înlesnească și înțelegerea fondului de adevăr, cuprins în frazele frumos alcătuite. Așa că nu e nici o mirare, dacă înlăturarea și înlocuirea acestor cauze întârzie an de an, din adunare generală în adunare generală. Și,

experiența matură, care să-l poată lumina în îndrumarea vieții lui viitoare.

Totuși, în ce privește Asociațiunea, dacă voim să aflăm cauzele activității ei încete, n'avem decât să recitim minunatul discurs de deschidere al dlui Andreiu Bârseanu, rostit

Satmary: Câmpulungeancă.

Satmary: Severineancă.

prin urmare, atât Asociațiunea cât și Societatea pentru fond de teatru român își urmează viața într-o statornică sentimentalitate, în neîntrerupte dorințe de a face mult, — reușind, în realitate, să facă foarte puțin. Ambele instituțiuni rămân oglinda credincioasă a înaintării firești a poporului nostru, trezit de curând la conștiința de sine, nelămurit încă asupra rostului său în lume și lipsit de

cu atâta vervă și cu atâta căldură la adunarea generală din Șimleu. În acest discurs e învitat fiecare Român, să-și pună mâna pe inimă și să mărturisească, „dacă și-a făcut pe deplin datoria față de frații săi de aceeași limbă și de acelaș sânge“ în cadrele Asociațiunii. Și dacă toți oamenii de bine vor încerca să-și ispătească conștiința și vor răspunde la această învitare, atunci desigur că o bună parte dintre

cauzele cari au împiedecat Asociațiunea să desfășure o activitate întru toate mulțumitoare, vor fi descoperite. Și dacă recunoașterea greșelilor din trecut ne va putea hotărî pe toți la îndreptarea lor în viitor, atunci

Vom insista asupra acestor probleme, fiindcă, deși formularea lor ni se pare destul de limpede, au avut nenorocul de a se resfrânge în câteva minți, într'o lumină falșă.!

Cetitorii ne vor ierta, dacă, pentru înțele-

Satmary: Tip din Mehadia.

Satmary: Tip din Gorj.

înaintarea și întărirea primei noastre instituțiuni culturale va fi asigurată.

Călăuzit tot de dorința unei îndreptări în spre mai bine, comitetul central a căutat să lămurească, în raportul său către adunarea generală, problemele culturale, cari, în marginile puterilor de cari dispunem și între împrejurările de astăzi, pot avea sorții unei rezolvări norocoase.

gereea lor mai ușoară, ne vedem siliți a accentua, în treacăt, câteva idei principiare, împrumutate dela filozoful german Fr. Paulsen¹⁾. Aceste idei, fiind de ordin general, ne pot lămurii asupra multor chestiuni de educație.

¹⁾ Das Moderne Bildungswesen, in „Die Allgemeinen Grundlagen der Kultur der Gegenwart“, Th. I. Abth. I. Verlag von B. G. Teubner. Berlin - Leipzig, 1906, pag. 54—86.

Comitetul central, în fixarea problemelor culturale ale Asociațiunii, a ținut seama de principiile educative, cari se aplică oricărei societăți moderne. Poporul nostru din Ungaria, deși se găsește pe o treaptă inferioară a civilizației, totuși îl putem înșiră între popoarele culte și prin urmare îl putem supune regulilor sociale pe cari le întâlnim la popoarele culte. La aceste, societatea prezintă întotdeauna o divizare dublă și anume: o divizare după prestațiunea muncii sociale, care împarte societatea în profesioniști, și o divizare după avere, care dă naștere claselor sociale. Ambele divizări influențează și determină felul educației la toate popoarele culte. Pe noi aici ne interesează mai mult prima divizare, care ne poate da și cheia pentru deslegarea problemelor ce le urmărim. Divizarea a doua o eliminăm, fiindcă ea trebuie privită și judecată din alt punct de vedere, pe care l-am accentuat altădată, și fiindcă influența ei asupra educației există numai în practică, fără să poată fi susținută științificește în teorie.

Evoluția societății noastre, creând și la noi împărțirea muncii, întocmai ca la popoarele culte, educația a trebuit și trebuie să urmărească desăvârșirea puterii de muncă a fiecărei grupe sociale. Căci vedem cu toții că societatea românească, ca oricare alta ajunsă la o treaptă a civilizației, presupune și posedă funcțiuni și organe creatoare și conducătoare, cari trebuie să se sprijinească și să se completeze reciproc. (E altă întrebare, dacă și în realitate se respectă principiul moral și social al ajutorului mutual.) Din punct de vedere al prestațiunii muncii există adevărat, în orice societate modernă: pe deoparte activitatea brațelor muncitoare, iar pe de altă parte mijloacelor, conducătorii muncii corporale și îndrumătorii vieții intelectuale. Fiecare dintre aceste grupuri îndeplinește o funcțiune necesară oricărei ordini sociale moderne, iar suma activității lor constituie viața neamurilor.

În sânul fiecărui neam aceste grupuri primesc în școli o creștere corăspunzătoare profesiei — adevărat funcțiunii — ce-o îndeplinesc în societate. De aici urmează necesitatea diviziunii instrucției școlare în grupurile mari: pe deoparte a școlilor populare,

pe de altă parte a școlilor secundare, academii și universități.

Astăzi, când principiile așa numitei „Pädagogik von unten“, adevărat care are în vedere numai însușirile naturale ale individului, numai apetențele și înclinațiunile lui firești, cuceresc teren tot mai larg, fiecare individ din societate are libertatea să se pregătească pentru orice profesiune. Așa încât valorile morale și intelectuale ale indivizilor se pot validă spre binele și fericirea socială. Zic spre binele și fericirea socială, fiindcă toate calitățile individuale numai într-o atâta pot fi apreciate și pot avea o valoare, întrucât ele contribuie la înaintarea, la desăvârșirea societății din care individul face parte.

Cunoscând în liniiamente generale ideile călăuzitoare cari determină astăzi educația școlară a societății, ne putem întoarce la problemele Asociațiunii.

Reuniunile culturale au de scop completarea educației școlare. Și o însoțire cum este Asociațiunea, care îmbrățișează toate problemele culturale ale neamului nostru, nu poate fi călăuzită în formularea problemelor ei, decât de aceleași principii cari călăuzesc și educația școlară. Trebuie, prin urmare, să-și dea silința să afle mijloacele cele mai potrivite, cele mai practice pentru a veni în ajutorul educației grupurilor sociale, cari alcătuiesc viața neamului nostru. Aceste sunt: pe deoparte țărănimea, iar pe de altă parte cărturăriile. Fiecare dintre aceste două grupuri așteaptă sau trebuie să aștepte dela Asociațiune o completare, o desăvârșire a educației în vederea funcțiunii ce-o îndeplinesc în societate. De unde urmează că altele vor fi mijloacele educative ale păturei țărănești și altele ale păturei cărturărești.

Și atât comitetul central cât și adunarea generală din Șimleu au căutat să îndeplinească, după putință, cerințele acestui principiu educativ, într-o cât au statorit următoarele mijloace cu ajutorul cărora Asociațiunea poate desăvârși, deocamdată, educația celor două grupuri ale neamului nostru:

I. Pentru cărturari a hotărât să publice o revistă științifică literară și să aranjeze conferințe în centrele românești mai însemnate.

II. Pentru țărani a hotărât să scoată în

fiecare lună o broșură din Biblioteca poporală a Asociațiunii, să aranjeze prelegeri populare la sate cu ajutorul despărțămintelor și cu ajutorul unui agronom specialist, pe care-l va angaja în cursul anului viitor și, în sfârșit, să îndemne pe învățători, prin premii, să țină cursuri pentru analfabeți, pentru cari va pregăti și un abecedar special.

Aceasta nu înseamnă, însă, că comitetul central și adunarea generală face o „diferențiere între nizuințele cărturării și ale țărănimii“, cum afirmă, din bun senin, unul dintre ziarele noastre. Ci înseamnă că încearcă să afle mijloacele cele mai potrivite pentru a se îngriji de educația fiecăruia dintre cele două grupuri, în vederea funcțiunii ce-o îndeplinesc în societate. Pentru țărani trebuie să întrebuițeze mijloacele, cari desăvârșesc cunoștințele în vederea muncii corporale, iar pentru cărturari mijloacele cari desăvârșesc cunoștințele în vederea vieții intelectuale.

Dacă sunt însă deosebiri — și e firesc să fie — în mijloacele cari se întrebuițează pentru educația celor două grupuri, „nu pot fi deosebiri în ceea ce privește *caracterul culturii noastre naționale*“ — cum ne spune în discursul de deschidere dl Andreiu Bârseanu. Caracterul acestei culturi trebuie să se întemeieze pe „însușirile caracteristice ale poporului nostru“ și atât în viața intelectuală cât și în cea practică trebuie păstrat cu sfințenie.

Deosebirea mijloacelor de educație nu poate pune deci, în opoziție, interesele culturale ale cărturării cu interesele culturale ale țărănimii, cum pretinde pomenitul ziar că rezultă din raportul comitetului central către adunarea generală. Aceste mijloace, din potrivă, se întrebuițează tocmai pentru înaintarea și întărirea cărturării și a țărănimii în vederea intereselor comune ale neamului nostru. Fiecare dintre ele îndeplinește o funcțiune socială, care trebuie să se completeze și să se sprijinească reciproc în toate împrejurările vieții, căci „între cărturarii noștri și între săteni nu poate să fie nici o deosebire de interese, nici o deosebire de aspirațiuni. Cu toții suntem fiii aceleiași familii, vaza unuia este vaza tuturor, binele unuia este și binele celuilalt, iar durerea oricăruia

din membri familiei se resfrânge asupra familiei întregi“¹⁾. De aceea deviza noastră trebuie să fie:

„Totul pentru cultura noastră, pentru asigurarea viitorului neamului nostru“¹⁾

Ceice pretind — cum face pomenitul ziar — că mijloacele de educație trebuie să fie aceleași pentru neamul întreg, fără să se țină seamă de funcțiunile sociale ce le îndeplinesc (sau ar avea să le îndeplinească) diferitele categorii de oameni în viața practică, poate nici nu-și dau seama că profesează principiile sau ale unui idealism deplasat sau ale unui democratism radical, singurele cari nu admit ca educația să se facă în vederea deosebitelor profesii. Reprezentanții acestor principii afirmă că educația are de a face cu oameni, nu cu viitori profesioniști sau cu indivizi aparținători claselor sociale. Natura, după aceste teorii, nu cunoaște astfel de deosebiri; ea înzestrează copiii cu aptitudini egale și pe toți îi destină pentru o egală perfecțiune în cultura intelectuală. Aceste idei nu se pot și nu se vor putea aplica întru toate nici în educația școlară, unde sufletele sunt în formațiune, unde fiecare individ e mai mult sau mai puțin o enigmă. Întotdeauna chiar și școala va trebui să țină seamă de deosebirile dintre indivizi, create de natură și cari nu se pot tăgădui. Cu atât mai greu sunt de aplicat aceste principii din partea unei însoțiri culturale cum e Asociațiunea, care trebuie să țină seamă, în alegerea mijloacelor cu ajutorul cărora vrea să-și realizeze scopurile, de realitatea unei anumite ordini sociale, cu oameni ce-și au deja rostul lor, ocupația lor hotărâtă în societate. A cere dela dânsa să întrebuițeze aceleași mijloace pentru educația cărturării și a țărănimii, înseamnă a-i cere să răstoarne ordinea socială existentă, înseamnă a aștepta dela dânsa să nu țină seamă de trebuințele practice nici a uneia nici a alteia. Astfel de dorințe imposibile, bineînțeles, că numai autorul lor le poate lua în serios. Că unele mijloace — cum sunt de pildă cele literare — se pot întrebuița deopotrivă, deși nu în toate, atât pentru educația cărturării cât și a țărănimii, e adevărat.

¹⁾ A. Bârseanu. Discursul de deschidere.

De aici nu urmează însă că țăranii vor putea ceti cu folos documentele din revista „Transilvania“, nici că pătura cărturărească se va mulțumi cu broșurile „Bibliotecii populare“. Chestiunea părându-ni-se destul de limpezită, putem trece mai departe.

Raportul general al comitetului central către adunarea generală accentuează că Asociațiunea trebuie să aibă mai ales îndatorirea de a munci pentru răspândirea învățaturii la sate, fiindcă și intențiunile fundatorilor ei „erau să creeze mai mult o instituțiune, în cadrele căreia fruntașii luminați ai neamului să lucreze, în deplină conștiință a chemării lor, pentru lățirea culturii în popor, pentru a-i îmbunătăți mijloacele de existență“. Aceleași vederi le-am auzit și în discursul de deschidere al dlui Andreiu Bârseanu. Modalitățile răspândirii culturii în popor a preocupat mai mult și desbaterile adunării generale din Șimleu. Cu ocazia acestora s’au spus din partea unor preoți — cari e bine că au avut curajul de a le spune — multe adevăruri dureroase. Unul dintre ei nu s’a sfiit să spună, în plină adunare, marele adevăr, că, în părțile Sălăgiului, Asociațiunea astăzi e tot așa de necunoscută țăranilor ca și cu 30 de ani înainte, când s’a ținut prima adunare generală în Șimleu. Adevărul acesta e aproape general. Atât în Șimleu, cât și în alte părți cu mult mai apropiate de centru, am avut ocazie să-l constat singur. În Șimleu am zărit un țăran, destul de inteligent, care a urmărit două zile cu toată încordarea de care eră capabil ședințele Asociațiunii. Iar când l-am întrebat ce a înțeles el din adunarea asta mare, eră foarte încurcat. Oricum l-am învățat în întrebări nu mi-a putut da nici un răspuns limpede. Un cărturar, tot așa de dumerit asupra rostului Asociațiunii ca și țăranul meu, întrebă cu un zîmbet ironic: „Toate bune, dar ce folos material au avut țăranii dela adunarea asta?!“ Părintele Flonta a spus, cu ocazia desbaterii raportului general, că până când Asociațiunea nu va ști legă materialicește pe țărani de ea, prin înființarea de tovărășii, nu va putea trezi interesul țăranilor față de străduințele Asociațiunii.

Toate aceste dau de gândit celor chemați

să conducă Asociațiunea, îndemnându-i să îndrepte activitatea ei într’o direcție practică, interesându-se mai mult de întărirea vieții materiale a țăranimii, care e baza vieții culturale a oricărui popor.

Cea mai bună dovadă a interesului ce l-a putut deșteptă Asociațiunea în Sălăgiu, cu ocazia adunării generale sunt încassările ce s’au făcut, cari abia ating cifra de 1000 de coroane.

II. Activitatea Asociațiunii. O instituțiune culturală, care are abia 1737 de membri, deși se extinde asupra întregului teritoriu locuit de Români din Ungaria și deși există aproape de 50 de ani, e foarte firesc să se mulțumească cu o activitate foarte modestă. Ori câte programe de muncă s’ar alcătui, vor rămâne literă moartă, dacă vor lipsi mijloacele materiale și oamenii, cu ajutorul cărora să se poată duce la îndeplinire. Lipsa membrilor explică, în bună parte, lipsa unei activități intensive în sânul Asociațiunii. Și poate că au dreptate și cei ce afirmă contrarul, că lipsa unei activități e cauza lipsei de membri. E un cerc vicios din care e foarte anevoie de scăpat. Dacă aceste fenomene s’ar mărgini numai la Asociațiune, desigur că ar trebui să căutăm cauzele numai în sânul acestei instituțiuni. Dar aceleași frământări ale neputinței, aceleași tânguiri ale nemulțumirii le întâlnim aproape în toate manifestațiunile noastre culturale. Toate reuniunile osândesc lipsa de sprijin a publicului, toate gazetele și revistele se plâng că nu sunt cetite, abonate, scriitorii că nu sunt cetiți și apreciați, artiștii tot așa. Publicul, la rândul lui, nu e mulțumit cu activitatea reuniunilor, cu gazetele și revistele ce i se oferă, cu scriitorii și cu artiștii. Valurile acestei nemulțumiri cutropesc viața noastră publică și ne încătușează statornic înaintarea culturală. Cauza fundamentală a acestui cerc vicios în care ne învățăm, credem că e lipsa unei idei călăuzitoare limpezi în viața noastră socială spre un scop bine determinat, dar mai ales alegerea mijloacelor pentru realizarea acestei idei. Altfel nu se pot explica și înțelege nesfârșitele dibuiri, poticniri, cari țin umbră înaintării noastre. Se vede însă că e o lege a firii de a ne sbuciumă în neîntrerupte în-

cercări și greșeli pentru a ne putea apropia de o soartă mai bună, de o viață mai înțeleaptă, mai luminată.

Activitatea Asociațiunii în cursul anului 1907 se mărginește mai mult numai la încercări, dintre cari cea mai de frunte e cea de a trezi despărțăminte la o hărnicie conștientă, statornică și unitară. Dintre cele 49 de despărțăminte, câte a avut Asociațiunea cu sfârșitul anului 1907, numai 13 au desfășurat o activitate multumitoare, celelalte abia au dat semne de viață. Pentru a le înlesni îndeplinirea chemării, comitetul central a început să le micșoreze teritoriul, dismembrându-le în mai multe despărțăminte. De reorganizarea lor se leagă multe nădejdi. Activitatea principală a despărțămintelor a fost ținerea prelegerilor populare. Numărul total al acestora, în cursul anului 1907, e de 341; s'au ținut îndoite așa de multe ca în anul 1906. Aproape jumătate din întregul prelegerilor au tratat chestiuni practice, din domeniul economiei. Trei părți din totalul prelegerilor au fost ținute de preoți și de învățători. Pentru ținerea acestor prelegeri s'a cheltuit suma de 1252 cor. Unele dintre despărțăminte au împărțit premii pentru încurajarea diferitelor ramuri ale economiei și pentru alte scopuri social-culturale. Despărțământul Brad a ținut și cursuri pentru analfabeți. Unele despărțăminte s'au îngrijit de creșterea națională a ucenicilor și calfelor de meseriași și neguțători.

Asociațiunea cu sfârșitul anului 1907 are 165 de agenturi și 230 de biblioteci populare. Din partea despărțămintelor s'au mai împărțit între țărani, în cursul anului 1907, 3820 de broșuri.

„Biblioteca poporală a Asociațiunii” s'a înmulțit cu 2 broșuri: „Comuna Viitorul” de Romul Simu și „Povestiri” de Ioan Pop Rețeganul cu o prefață de Oct. Goga.

Secțiunile științifice-literare au terminat următoarele lucrări: secția istorică: Dicționarul numirilor de localități cu populațiune română de pe teritoriul statului ungar, lucrat de d-nii Silvestru Moldovan și N. Togan; secția literară: Descănțețe din Banat, culese și însoțite cu o prefață de dl Enea Hodoș, și „Viața și activitatea lui Al. Papiu Ilarian” de dl Dr. I. Rațiu.

Avea totală administrată de Asociațiune cu sfârșitul anului 1907 e de 896,899 cor.; prezintă o creștere de 14,688 cor. față de anul 1906. Datoriile Asociațiunii sunt de 57,415 cor.

În școala civilă de fete a Asociațiunii au fost înscrise, în cursul anului 1907/08, 143 de eleve. În internatul școlii au fost adăpostite 105 eleve. Veniturile școlii au fost de 65,756 cor. 75 fil. iar cheltuelile de 58,171 cor. 18 fil.

Muzeul Asociațiunii s'a îmbogățit cu obiecte destul de puține, parte cumpărate, parte dăruite. Adunarea generală a și decis angajarea unui custode al Muzeului, care să se îngrijească de aranjarea și înzestrarea lui.

Aceasta e, în liniamente generale, activitatea Asociațiunii în cursul anului 1907, care merită să fie cunoscută de cât mai mulți.

Pentru anul viitor s'au luat dispoziții să se desfășoare o activitate și mai bogată, care desigur va deșteptă în cercuri tot mai largi interesul față de Asociațiune.

III. Conferințele. Scriitorul acestor rânduri a ținut la adunarea generală din Șimleu o conferință, vorbind despre „Prozatorii noștri tineri”. S'a arătat cum literatura mai nouă s'a născut sub influința poeziei lui Coșbuc și, mai ales, sub influința studiului istoriei naționale. Mai ales acest din urmă a contribuit foarte mult la trezirea conștiinței naționale. Scriitorii tineri și-au dat seama că poporul nostru, care a trăit atâtea veacuri sub atâtea juguri străine, păstrându-și simțul și inima curată, își are firea sa hotărâtă, care e chemat să dea creațiuni artistice mari pentru viitor; că viața acestui popor e vrednică să fie statornicită în forme artistice particulare, proprii sufletului românesc. Sentimentul național a îndrumat pe scriitorii tineri să caute subiecte de inspirație parte în trecutul nostru, parte — și mai ales — la țară, unde e mai curată firea poporului nostru. Iar când scriitorii tratează subiecte delă orașe, se îndreaptă sau spre boierimea patriarhală sau spre muncitorii necăjiți și săraci din mahalalele orașelor.

Dintre scriitorii mai tineri s'a vorbit despre prozatori, fiindcă aceștia sunt adevărații creatori ai curentului așa numit românesc în mișcarea literară a deceniului nostru. Reprezentanții acestora sunt trei: Mihail Sadoveanu, C. Sandu-Aldea și Ioan Agârbiceanu, un moldovean, un muntean și-un ardelen, întocmai ca'n balada poporală „Miorița”. Nota comună a creațiunilor lor e romantismul, care-i nota de înrudire și cu literatura veche. Sentimentele stăpânesc sufletele eroilor; imaginația îi îmbracă în podoabe poetice.

Subiectele primelor Povestiri ale lui Sadoveanu sunt luate din lumea boierilor moldoveni, cu sufletul urzit din iubire de moșie și din cruzime, din lumea voinicilor de codru și din cea a pribegilor. Se insistă

asupra bucății Cosma Răcoare, frate de cruce cu Ivanciul Leul (Sadoveanu), cu Simu Baltag și Mitrea Cazacu ai lui Sandu-Aldea, cu Dan Jitarul și Hoțul ai lui Agârbiceanu.

Acești oameni năpraznici, ciopliți din cremene, în cari clocotește puterea de viață, nu-și fac întâmplător intrarea în literatură. Ei sunt simbolul, nota fundamentală a mișcării literare mai tinere, care are nevoie de astfel de eroi, ca să-și dovedească prisosul de viață ce trăiește în sufletul scriitorilor.

În povestirile de mai târziu Sadoveanu se apropie tot mai mult de viața dela sate și de cea din mahalalele orașelor de provincie. În aceste bucăți roman-tismului îi ia locul un realism înviorat doar de poezia naturii. Apropierea în realitate nu e ușoară; voind să o faci nemuritoare în artă, adeseori riști că te pierzi în labirintul amănuntelor prea puțin atrăgătoare. Se citează *Floarea ofilită*, în care se descrie viața unor oameni tot așa de interesantă ca și paginile pe cari le ocupă în literatură. Tot așa sunt și unele povești ale lui Agârbiceanu, care așterne pe pagini tot așa de lungi viața săracă în duh a unora din inteligența noastră. Apropierea de realitate a lui Sadoveanu a dat însă mai târziu bucăți de o valoare superioară, cari și-au ajuns culmea în nuvela „Haia Sanis” din „Viața Românească”. Se analizează câteva bucăți realiste din volumele „Dureri înăbușite”, din *Poveștile din războiu și Amintirile căprarului Ghiorgă*. Se arată și deosebirea dintre fondul acestor povești și fondul povestirilor socialiste, de pildă „Mi-a cântat cucu ’n față” de Paul Bujor, cari sunt scrise cu tendințe antimilitariste. Sadoveanu descrie realitatea, în poveștile lui cu subiecte din viața soldățească, fără nici o tendință afară de cea artistică. Dovada cea mai bună e că Sadoveanu are pagini de o frumsețe rară, vorbind de vitejia soldaților în războiu. Se citează exemple. Sadoveanu descrie pe flăcăii din războaie în aceleași colori de duiosie și acasă la gospodăriile lor. Ni-i înfățișează cu sufletul stăpânit de patimi, cu o îndărătnică dragoste de moșie, cu toate umbrele și luminele unor firi simple, dar întregi. Ascultătorilor li se recomandă volumul „La noi în viișoară”.

În zugrăvirea vieții țărănești poate cel mai puternic scriitor din generația tânără e C. Sandu-Aldea. La dânsul izbucnește firea aprigă, înflăcărată a țăranului român. În oamenii lui din cele trei volume: „În urma plugului”, „Două neamuri” și „Pe drumul Bărăganului” izbucnește par’că întinerirea, imprăvărarea literaturii noastre. Paginile lui Sandu imprăștie o „mireasmă înviorătoare de pământ reavăn”, de care plugarii se alipesc cu dragoste amestecându-și sudorile cu țărana lui. Se cetește o pagină în care se descrie munca sublimă de pe câmp a plugarilor noștri și începutul Clăcașilor lui Goga, pentru a se dovedi înrudirea sufletească a scriitorilor noștri mai tineri, pentru a se arată spiritul nou de o desăvârșită frumsețe, care înzestrează literatura românească cu pagini ce pot împodobi orice literatură cultă. Asemenea pagini, în cari se descrie truda țăranilor, nu se poate să nu înduioșeze, să nu trezească în suflete sentimente de

milă față de acești mucenici nerăsplătiți ai ogoarelor; nu se poate să nu aprindă în sufletele tinere fulgere de răzvrătire și de răsbunare împotriva rușinei de veacuri, care îngenuche milioanele dătorilor de pâine, care încătușează cinstitele mâni arse de soare, din truda cărora trăiește a lumii sărbătoare, toată fericierea celor ce se cred mari în lumea asta.

Paginile literaturii noastre de astăzi nu sunt capriciile unor oameni cari se îndeletnicesc cu tainele frumosului; în această literatură trăiește sufletul unui neam întreg, în creațiunile scriitorilor noștri tineri palpită puterea artistică a poporului nostru tânăr, menit să îmbogățească literatura națională și universală cu opere nepieritoare.

În legătură cu opera lui Sandu se vorbește de rolul ce-l are natura în literatura mai nouă. Se arată că natura nu e numai o podoabă, nu e numai un cadru, în care se desfășură viața eroilor din povești. În sufletul scriitorilor noștri mai tineri dragostea de natură e organică, întocmai ca și la țăranul nostru. Ei nu descriu natura pentru natură, nu apelează la dânsa fiindcă e la modă, ci ea completează, e nedespărțită de stările sufletești ale eroilor din povești. Se citează un exemplu din Sandu.

Ca și Sandu-Aldea, — care dintre scriitorii din România e mai apropiat sufletește de noi, fiindcă are mai multe și mai intime note de înrudire cu sufletul țăranimii — Ioan Agârbiceanu, care pentru noi e cel mai prețios, cel mai important, fiindcă e mai aproape de sufletul nostru, opera lui e suflet din sufletul nostru, și-a început cariera literară cu un volum închinat păturei în mijlocul căreia a crescut: țăranimii. El e continuatorul lui Ioan Slavici, primul care a scris novele țărănești, și al lui Ioan Popovici-Bănățeanul. Și nu e numai un continuator, căci opera lui înseamnă și un progres în literatura noastră a Românilor din Ungaria. Agârbiceanu descrie sau pe țărani sau pe domnii eșiți din țărani și adeseori ne zugrăvește cu mult realism, uneori poate cu prea multă tendință, conflictul dintre domni și țărani. Forța lui Agârbiceanu e mai ales în descrierea oamenilor dela țară. Cunoaște îndeosebi pe ciobani și pe jitari și ni-i știe zugrăvi prin acțiune și dialog, de reinvie în fața noastră (Căprarul, Cula Mereu). Tot cu atâta putere ne redă tipurile de preoți dela sate, pe cari îi învăluie într-o atmosferă de simpatie și duiosie. Se citește un fragment din scrisoarea popii „Vasile Todoran”, care a fost cea mai gustată din toate citațiile conferinței.

Se înșiră și se caracterizează pe scurt operele celorlalți scriitori tineri din România: Ioan Adam, Al. Cazaban, Em. Gârleanu, Ioan Barseanu, N. Dunăreanu, Ioan Ciocârlan. Iar dela noi din Ardeal se vorbește, pe lângă Z. Bârsan și G. Stoica, în special de Al. Ciura, un suflet de artist de o finețe remarcabilă, care, ca întotdeauna, a fost neîndreptățit și de astădată, vorbindu-se prea puțin despre el.

Conferința se încheie cu următoarele cuvinte:

Mi-ar părea bine, dacă aș putea recomanda operele scriitorilor noștri tineri tuturor celor de față, între cari zăresc și câteva fețe de țărani.

Nu o pot însă face, fiindcă, durere, ei ar înțelege prea puțin din arta noastră cultă. Vina desigur nu e numai a țăranilor ci și a noastră a tuturor, cari avem datorința de a ne îngriji mai cu dinadinsul de educația lor culturală.

Nu este prilej mai potrivit decât adunările generale ale așezământului nostru, creat anume pentru literatura și cultura poporului român, ca să ne îndemnăm unii pe alții la o muncă cât mai intensă pentru răspândirea culturii în pătura largă a țăranimii; — să ne aducem mereu aminte, Doamnelor și Domnilor, că viitorul neamului nostru și conștiința datoriei ne impune să „întindem cât mai des țăranilor potirul de aur cu beutura fermecătoare, de întinerire, a sfintei culturi“.

Unii dintre DVoastră vor zice că și scriitorii sunt de vină că nu scriu pe înțelesul tuturor. Poate că au dreptate, deși artei nu se cade să-i cerem să se coboare la nivelul mulțimii — ci tocmai contrarul: să ridice mulțimea la nivelul ei. Totuși scriitorii ar putea urma sfatul înțelept al starețului poeziei românești, Alexandru Vlahuță, pe care-l dă tuturor purtătorilor ai cuvântului:

Voi, căror vi s'a dat solia sfântă
De preoți ai acestei mari puteri;
Voi, în al căror suflet se frământă
Întunecate valuri de dureri.

Și gânduri de-un întreg popor gândite —
— Nu duceți minunatul vostru dar
Ofrandă mânilor nelegiuite;
Ci, ca pe sfânta masă din altar

A 'mpărtășirii taină preacurată,
Așa cuvântul să vi-l pregătiți
Ca mii de inimi la un fel să bată,
Și miilor de veacuri să vorbiți!

S'au dăruit bibliotecii despărțământului din partea comitetului central operele scriitorilor tineri, iar revista „Luceafărul“ a dăruit peste 200 de volume din operele scriitorilor apărute în editura noastră.

*

Di Romul Simu a ținut o Conferință economică. Conferențiarul a aruncat o privire asupra situației noastre economice și asupra căilor ce ar trebui să urmărim pentru îmbunătățirea acesteia, dând un întreg plan de lucrare, în scopul unei dezvoltări sănătoase a economiei noastre naționale. Astfel vorbește despre progresul ce l-am realizat pe toate terenele economice: al agriculturii și anexelor ei, al industriei textile, al industriei agricole, al meseriilor și industriei, al comerțului, pe terenul financiar-economic și al însoțirilor sau tovărășiilor.

Se adresează bărbaților — cărturari, meseriași, comercianți și plugari — și femeilor sătence și celor culte.

Progresele realizate, mai ales în cursul celor 60 ani din urmă, le numește mici începuturi pentru a căror dezvoltare noi cărturarii și toate așezămintele noastre

trebuie să facem mai mult decât am făcut până acum, înlăturând nenumăratele piedeci ce se pun în calea acestor progrese, cum sunt: luxul, risipa, dorințele pentru o viață ușoară, fără muncă și fără prevedere, alcoolismul, încurcarea în datorii ș. a.

„În lucrarea aceasta — spune conferențiarul — vom urmări ca și plugarul cuminte, care face șanțuri pentru secarea bălților nefolositoare și care schimbă dealurile și nisipurile sterpe în locuri roditoare, răspândind la tot pasul semințele aievea de folos și stărpind mărcinii și toate buruienile stricacioase.“

În lucrarea noastră pentru înaintarea plugăriei ne vom apropia tot mai mult de iubitul nostru plugar, stându-i întru ajutor cu cuvântul, cu scrisul și cu fapta; anume: prin prelegeri și scrieri, în cari îi vom face cunoscute toate legile cari îl privesc cum și tot felul de cunoștințe cari îl interesează; prin pregătirea de conferențieri ambulanți în toți ramii agriculturii; prin înființarea școalelor economice de repetiție; prin înființarea de ferme model și școale agricole inferioare; prin premii pentru încurajarea stăruințelor plugarilor noștri în cultura vitelor și altor animale domestice, în cultura grădinilor de pomi și de legumi, a viilor, a stupilor, a vermicilor de mătăsă ș. a.; prin expoziții agricole etc.

Trecând la industria textilă, odinioară atât de înfloritoare, conferențiarul constată cu durere, că ea, pe lângă toată hărnicia țăranei noastre, a început să dea îndărăt, terenul ei devine tot mai restrâns și împrejurările mai nepriincioase. Arată cauzele acestei decadente și pagubele ce rezultă din această schimbare fatală, pagube cari pentru întreg poporul nostru se urcă la multe zeci de milioane.

Arată apoi cum crede dânsul că ar trebui să se procedeze în acțiunea de salvare a acestei industrii. Anume: să înființăm reuniuni de femei cât mai numeroase cu deviza: protejarea și promovarea industriei de casă. Aceste reuniuni ar avea să stăruie cătră țanta indicată:

a) prin exemplul propriu al femeilor culte în privința portului național, îmbrăcându-l măcar în dumineci și sărbători;

b) prin prevederea locuinței cu țesături românești;

c) prin înființarea de ateliere și cursuri de lucru;

d) prin aranjarea de expoziții în orașe și în sate;

e) prin conferințe;

f) prin premii sistematice pe sama acelor femei din popor, cari îndestulesc toate sau cea mai mare parte a trebuințelor casnice cu haine făcute de mână proprie, mai ales din cânepă, în și lână, lucrate trainic și cu gust, ferindu-se de lux;

g) prin introducerea, pretutindeni, a unor războaie mai perfecționate, a furcilor de tors și a mașinilor de cusut, făcând în același timp uz cât mai extins de albumurile de țesături și cusături ce avem și cari se vor mai face pentru păstrarea și

răspândirea motivelor, formelor și colorilor genuine în industria noastră textilă;

h) prin deschiderea de debușeuri pentru desfacerea produselor acestei industrii;

i) prin trimiterea de bursiere în cele mai de frunte școli și ateliere de industrie, ca apoi cu ajutorul lor să putem pune industria noastră textilă pe baze trainice.

l) cărturarii dela sate și orașe să-și înzestreze casele cu țesături lucrate de țărancile noastre;

m) de asemeni să se înzestreze și bisericile cu: odăjdii, prapuri, perdele la altar ș. a., făcute prin intervenția reuniunilor noastre de femei.

În legătură cu industria textilă vorbește despre industria noastră agricolă, arătând necesitatea și modul răspândirii acesteia prin introducerea cursurilor de industrie în timpul iernii, înmulțind și în chipul acesta izvoarele de venit ale plugarului nostru și promovând bunăstarea lui materială și morală.

Vorbind de mijloacele mai de căpetenie pentru formarea unei clase aveau valoroase de industriași și meseriași recomandă:

1. Stipendiarea unui număr cât mai mare de tineri în scopul de a se califică în școlile și atelierele de industrie inferioare, în cele superioare, în cursurile de desen și în școlile de arte industriale.

Ar trebui să stăruim mai mult decât până acum ca comunele, despărțămintele Asociațiunii și băncile să creeze ajutoare pe seama tinerilor talentați, cu pregătiri mai bune și cu înclinațiune deosebită pentru industrie sau cutare meserie; iar mecenajii noștri să înființeze fonduri și fundațiuni pentru ajutorarea elevilor de meserii, a calfelor și meseriașilor.

2. Să sprijinim reuniunile de sodali și de meseriași deja înființate și acolo unde mai e trebuință de ele să le înființăm; să dăm educație bună tineretului nostru dela meserii.

3. Să cumpărăm marfa trebuincioasă dela meseriașii noștri; să le stăm într'ajutor ca să-și înființeze însoțiri de valorizare și să-i învrednicim de mai multă considerație în societate.

Ce a spus că se impune pentru crearea unei clase vrednice de meseriași și industriași — zice conferențiarul — se potrivește și pentru crearea unei clase de comercianți.

Tineretul nostru cel mai distins trebuie îndrumat pe cariera comercială. Școlile noastre mai ales au foarte mult de făcut în această privință; nu mai puțin părinții cu stare bună materială.

Prin crearea de fonduri și fundațiuni să atragem puteri distinse pe cariera comercială și să cumpărăm dela comercianții noștri din sate și orașe.

Continuând a se ocupa de instituțiunile noastre economice financiare (bănci), arată importanța acestora și crede că numărul actual de circa 160 bănci, cu filiale și sucursale cu tot vr'o 200, este de ajuns. Prin asocierea lor „Solidaritatea“ și prin o lucrare înțeleaptă și binecumpănită băncile existente vor putea să-și consolideze situația proprie și să facă servicii reale și foarte prețioase dezvoltării economice a poporului nostru. Nu ar fi tot așa dacă tendința pentru înființarea de bănci s'ar menține și dacă numărul lor s'ar spori și pe mai departe în proporția de până acum. În acest caz ele ar deveni de sigur, în loc de binefacere, o calamitate. Băncile noastre vor trebui să ia cu succes rolul băncilor moderne, înlesnind producțiunea și circulațiunea și angajându-se treptat și cu circumspecțiune în întreprinderi comerciale și industriale.

De încheiere se ocupă de chestiunea însoțirilor sau tovărășiilor. Arată rolul lor în viața popoarelor. Însiră diferitele feluri de însoțiri: de producțiune, de valorizare, de consum ș. a., spunând că superioritatea lor rezidă mai ales în împrejurarea, că ele nu pot servi sub nici un raport ca mijloace de speculă financiară în sensul strict al cuvântului. Ținta lor nu e permis să fie goana după câștiguri mari, pentruca să poată împărți dividende grase unui număr restrâns de indivizi, nici să adăpostească salariați. Pe ele le alcătuiește trebuința de a avea la îndemână mijloace mai bune pentru o muncă reală, spornică și binefăcătoare tuturor. Prin ele se pornește o lucrare cu totul nouă, lucrare de regenerare a vieții morale, intelectuale și economice a poporului.

În fine arată avântul ce au luat însoțirile în Ungaria și în România, cum și cât de inapoiati suntem noi Românii din această țară în privința însoțirilor.

Astfel se impune la noi, mai mult decât ori unde, sprijinirea acțiunii deja începute în scopul însoțirilor și pornirea unei lucrări generale și intensive în această direcțiune, lucrare ce neapărat trebuie promovată și de „Asociațiune“, de bănci, de toate celelalte instituțiuni cum și de toți factorii vieții noastre românești.

Această conferință a fost ascultată cu aceeași atențiune de țărani ca și de cărturari. La dorința generală dl Simu o va publica în una din broșurile „Bibliotecii populare a Asociațiunii“.

(Sfârșitul urmează.)

Oct. C. Tăslăuanu.

Scrisoare acasă.

Ca să viu la sfat acasă, îmi trimiteți, tată, carte
 Iscălită de toți frații și de sora 'n colț deoparte.
 -- Petrecutu-s'au atâția din bătrâni cu cari deodată
 Ai văzut argintul vârstei, înălbindu-ți firu 'n pleată,
 Și se poate 'n toată clipa, șirul zilelor puține
 Ca să frângă dintr' odată firul slab ce le mai ține.
 Și n'ai vrea să-ți fie țerna apăsată de 'ndoială
 Că nu-ți știi copiii 'n pace și 'n cinstită rânduială,
 Și mă chemi la sfat acasă, parte ca să-mi faci și mie,
 Între frați și între mine să nu fie dușmănie.

Îu, tătucă, eu acasă n'oi veni să-mi cer ogorul,
 Căci cu-aghiasma suferinții n'am stropit și eu mohorul
 Ca să cer acuma parte, și mi-i mâna blăstămată
 Să nu poarte plug de coarne... Ce să fac cu partea, tată?
 Și nici drumul lung de țară încă nu s'a șters din minte,
 Când venia la târg, cu rândul, în Duminecă ferbinte,
 Câte-un frate să-mi aducă tot ce mâna cea mai dragă
 Așezat-a de cu seară, pe o laiță, 'n desagă.

Îu, nu pot veni la parte, căci curg multe râuri pline
 De sudori și de iubire între frați și între mine,
 Dar' 'nainte de ce vouă mă închin de sănătate,
 Aș mai spune-o vorbă, tată, dintr'un suflet ce mi-i frate:
 Azi, când scriu aceste șire, nu știu cum în minte-mi vine
 Că de-acum pe veșnicie se deschid cărări străine
 Între frați și între mine; par'că nu-i nici o scăpare
 Și-s pribeag pe-un vârf de stâncă, și de-abiă mai văd în zare
 Drumul drag cu colb de țară, și în ceață tot mai deasă,
 Printre aburii de câmpuri, îmi pierd frații mei de-acasă.
 Și atâtea alte lucruri vin din fund de zări uitate
 Și sfioase se așează 'n pragul minții 'nfiorate:
 Vin să-și iee ziua bună de acum pe veșnicie
 Dela un copil ce 'n lume și-a pierdut credința 'n glie.

Toată țarna azi în suflet mi s'a coborât deodată
 Cu mirosul sfânt de brazdă de supt zarea depărtată,
 Ca să-și iee ziua bună, și-aș voi să știu, părinte,
 Împărțeala rânduită de cuvântul tău cuminte:
 Cui îi vine parte-ogorul dintre lunci cu rug de mure,
 De pe-al cărui hat odată, eră, tată, să mă fure,
 Ceata de furnici vecine; cui ogorul cel mai mare,
 Pentru care-un sfert de vară, cătră-amiazăzi, pe cărare,
 Coboriam din dealul popii cu desaga plină 'n spate
 Și mai tare decât mine pe la drumul jumătate?
 Dar pășunea, unde 'ntr'una, vara, câte-o pălărie
 Îmi luă tiptil jitarul, drept zălog și mărturie?...
 -- Și acuma încheiu slova și zic multă sănătate
 La toți frații și la sora:

Domn și fost copil și frate,

G. Rotică.

Cronică muzicală.

Un compromis muzical.

În timpul verii publicul bucureștean iubitor de muzică e asediat cu felurite operete, nemțești mai ales, date și mai bine și mai rău de câte o trupă de operetă. Ba, vara aceasta li s'a părut întrepizilor impresari că pot „face afaceri” și mai bune și au alcătuit două trupe de operetă, ambele destul de șubrede din pricina elementelor despărțite.

Ca muzică distractivă opereta e un gen destul de bine primit pretutindeni. Și prin faptul că acțiunea, țesută de obicei pe motive caraghioase, e foarte ușorică și alunecă adeseori pe panta obscenului — subiectul interesează mai mult pe mulți gustativi ai acestui gen de pastişuri artistice. Căci, din punct de vedere muzical, opereta rămâne ceea ce a fost în veci de veci: un compromis sarbăd între muzică și acțiune, o apariție de carnaval lipsită de orice frumseță — un adevărat bastard al muzicei.

E foarte cunoscut fasonul acestui gen de înșelare și pervertire a gustului muzical.

Se începe, de obicei, grav, foarte grav! Câteva măsuri de muzică bună — împrumuturi deadreptul din marii compozitori, dacă nu cazuri de „falșă memorie muzicală”, — ce te fac să te mai aștepti la ceva, tot cam de acelaș caracter. Ce dezamăgire!

După întâile fraze ale așa zisei „Uverturi”, urmează însăși intrata destul de banală a originalității autorului. De sigur, deci, un vals! A, ce vals! Se cunoaște cât e de frumos după balansările penelor dela pălăriile cucoanelor, după fredonarea istețată a tinerilor iubitori de muzică.

Acesta-i „leit-motivul”. Valsul din „Uvertură” reprezintă oarecum punctul culminat al inspirației autorului.

Și ceea ce urmează apoi, tot în cadență de vals, cu mici escapade uneori prin muzica autorilor de romanțe italienești, se înșiruie în două trei și chiar patru acte, destul de lungi, destul de sterpe în ce privește muzica, însă bogate — prea bogate — în jocuri ușoare de cuvinte și în prilejuri de giambașuri și bufonade pentru actori.

Iată ceea ce fac succesul acestor alcătuiți de „șablon” ce nici nu pot purta numele de compoziții: actorii și cei comici îndeosebi.

Fără multe calități de cântăreți, acești oameni găsesc un loc de scăpare în hibridele alcătuirii lipsite de miez, însă foarte potrivite pentru lipsurile lor de tot soiul.

De aceea nu-i nici o mirare că anume alcătuitoii de asemenea „compromisuri muzicale” — uneori chiar și impresarii — se întovărășesc cu actori de aceștia — bufoni, continuând genul lor de manifestare artistică la nesfârșit. Unii fără alții nu pot s'o ducă. Și-i logic să se înțeleagă între ei spre a exploata naivitatea și desorientarea artistică a publicului.

Însă în chiar cuprinsul acestui gen de „compromisuri muzicale” se poate face o deosebire. Opereta

franțuzească, păstrând mai multă rafinărie în expresie și mai multă fineță în armonizarea motivelor împrumutate de pe la diferiți compozitori, vechea operetă franțuzească înseamnă singura fază de ridicare a genului.

Iar opereta nemțească, și cea cu caracter vienez în special, înseamnă decadența genului și pornirea repede spre o banalizare deplină.

De aceea în aceste operete nemțești se simte atât de mult trebuința câte unui comic care să știe cum să se înnece mâncând un cârnaț vienez sau să aibă talentul deosebit de a valsă ca unul care „a luat luleaua neamului!” Fără doar și poate că și asta-i un talent și cu atât mai mult trebuie să facă caz de asemenea manifestări ale lor când acelaș vals scărmanat, dela început până la sfârșit, în toată opereta nu poate da alte prilejuri mai bune de manifestare cântăreților.

Așa fiind, compromisul acesta muzical nu-i decât un mijloc de exploatare, o ocazie de meremetiseală a pungilor celor naivi.

Cum, apoi, în faza decadentă a genului — opereta vieneză, — partea decoltată își are loc de căpetenie, succesul e din ce în ce crescând. Fuste care se ridică cu îndemănare, gesturi depravate favorite amatorilor de „șantane”, enunțări de scabrosități și apoi lăsări de cortină asupra unor asemenea impresii, — sunt atâtea și atâtea dibăcii cu cari alcătuitoii „compromisurilor muzicale” lovesc la sigur în simțurile josnice pe care le hrănesc și le afăță!

De aceea, în ultimele manifestări ale fazei decadente acțiunea începe să-și petreacă măcar câte un act la „șantan”, dacă nu în vre-o casă cu faimă rea.

E un procedeu dibaciu cu care autorii acestor pastişuri muzicale își apropie pe lângă marea masă de naivi și pe depravații stâlpi ai localurilor ticăloase.

Și dovadă că le încep bine și că fac treburi bune, o arată cu prisosință seriile de reprezentații ce le fac cu mizeriile lor muzicale și pricopseala impresarilor cari fac cu zecile de mii de lei, pe urma operetei.

La noi înrăurirea desastroasă a operetei începe să fie din ce în ce mai simțită. Pe deoparte lipsa unei companii bune de operă silește pe public să-și găsească un mijloc de petrecere în reprezentațiile de operetă; iar pe de altă parte, stricându-se în ăst fel tot mai mult gustul publicului, e aproape peste putință să se facă ceva deplin spre orientarea lui.

Ne trebuiesc reprezentații de operă, cât mai bine date și cât mai ieftin, și în acelaș timp șefii de orchestră destoinici prin „café-concerte” să lupte din răsputeri pentru înlăturarea operetei din domnia asta în care a fost ridicată.

Și numai în ăst chip gustul muzical își va putea veni în fire și concertele de muzică clasică vor fi mai cercetate și mai înțelese de marele public.

Dar pentru acest lucru se cer jertfe.

Și nu ajutându-se companii ce reprezintă „compromisurile muzicale” despre care am pomenit, se face operă de întemeiere și deșteptare a gustului muzical.

Ar trebui, tocmai dimpotrivă, printr'o măsură la fel cu aceea luată de „Direcția teatrelor“ împotriva pieselor decoltate, să fie cât de cât censurate și companiile acestea de exploatare a lipsei de gust și a naivității publicului pe temeiul pornografiilor încolăcite în valsuri.

Artiștii, dacă sunt și artiști printre ceice iau parte la aceste exhibiții de prost gust, își vor găsi locurile cuvenite într'o trupă de operă diriguată de muzicanți corecți și dornici de a mări bunul gust muzical obștesc.

Până atunci, însă, până când o trupă bună de operă va fi deplin încheată — e vorba să se întemeieze în toamnă o asemenea instituție națională sub direcția dlui Popovici-Bayreuth, directorul Conservatorului și cunoscut tuturor prin strălucita sa activitate artistică, — până s'o înfăptui acest vis al tuturor celorce cugetă la înflorirea muzicii la noi, până atunci compa-

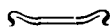
niile de exploatare a lipsei de gust muzical își vor face mendrele în bună pace.

Ce vreți? Oamenii-s încredințați că spre a stoarce gologanii mulțimii pot face tot ce vor. Și nu cruță nici decum nici bunul simț, nici cele mai alese simțeminte omenesti, spre a-și ajunge scopul.

De aceea, activitatea artistică-muzicală a companiilor de operetă ce se bat pe publicul bucureștean, nu are nici o însemnătate în desvoltarea muzicală a noastră și ceea ce putem aștepta cu nerăbdare e ca această activitate să fie mai repede încătușată prin ivirea mult așteptatei trupe de operă națională!

Și bine ar fi ca pentru reușita acestei idei dl Popovici-Bayreuth să nu cruțe nici o jertfă, strângând lângă sine toate elementele în stare să facă să înflo-rească o operă națională!

B. Lăutarul.

Biserică.

Biserică, atâtor mii de neamuri
Ce caută adăpostul tău în gloate,
Cum saltă cântăreții tăi prin ramuri,
Cum trage vântul clopotele toate.

Biserică, cu bolta sprijinită
Pe zidurile munților din ceață,
Amvonul tău e stânca prăbușită,
Strănille tale — văile 'n verdeață,

Lumina e iconostas de rază
Sub care câmpul și-a 'nflorit covorul,
Brădetul de pe culmi ne tămâiază,
Cetania o murmură isvorul.

Când norii grei s'apropie cu darul,
Preotul tău pe fulgere coboară
Și tunetele sguduie altarul
Când umbra lui văzduhul înfioară.

Biserica aceluia ce 'nțelege
Cuvântul tău din clocotul de ape,
Și 'n taina cea presus de orice lege
Cu suflet neatins de rău încapă.

Maria Cunțan.

Nemurire.

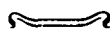
Te-am zărit de sub arini, seara, târziu
Și eră lună nouă,
Din umbră mi-am întins fără să știu
Cu dor spre tine brațele-amândouă.

Tu din lumină blând m'ai agrăit
Ca pe-un copil neștiutor de rele,
Sticlea de sus luceafărul uimit
În lumea lui de stele.

El, râvnitor de viață pământească
Cu gând să mi te fure,
A trimis pe rând să te 'nvălească
Perdele lungi din negurile sure...

Dar te-am cuprins și ne-a 'nvălit pe doi,
Copilul cerului senin și-al mării;
Nu te uită prin negură la noi...
Închide poarta zărei.

Maria Cunțan.

Din literatura străină.

Synnöve Solbakken

de Bjørnstjerne Björnson.

Capitolul V.

Unii eșiau alții încercau s'aducă lăutarul în casă și să 'nceapă jocul; dar lăutarul adormise într'un colț prin tinda casei și câțiva se rugară să-l lase să doarmă că, de când

liniște mare și, peste tot, nu prea simțiai că ești la o nuntă. Lui Torbjörn îi trebuia un țărș nou la hamuri și plecă să-și caute unul; în curte nu găsi și tot căutând mai departe dete de un șopru mic de lemne și intră încet și îngândurat, urmărit de vorbele mirelui.

Aci află ce căută și, fără să se gândească mult, s'așeză, răzimat de un perete, cu cuțitul

Satmary: Pe marginea Bărăganului.

il bătuseră așa de grozav pe tovarășul său Lars, Ole cântase zi și noapte fără contenire.

Lucrurile lui Torbjörn se aduseseră în curte; calul se înhămasse la altă trăsură, deoarece el, cu toate stăruințele, voia să plece.

Mirele, mai ales, căută să-l oprească. „Rămâi, că pentru mine nu-i aici bucuria atât de mare precum se pare,” zise el și Torbjörn rămase pe gânduri; totuși își propuse să plece până nu înserează.

Văzând că nu-l pot opri, oamenii se împărășiară prin curte; erau oaspeți mulți, dar

și cu țărșul în mână. Deodată auzi alături de un oftat care venea de după peretele de scânduri. Torbjörn ascultă.

— Ești tu... adevărat? se auzi o voce de bărbat, frântă și obosită. Apoi auzi un plâns de femeie:

— De ce-ai mai și venit aici? întreba vocea de femeie înecată de lacrimi.

— Hm, — d'apoi la a cui nuntă să fi cântat dacă nu la a ta?

Și Torbjörn se gândi: e de bună seamă Lars lăutarul, care zace acolo.

Lars erà un flăcău voinic și frumos și mama lui locuia cu chirie într-o colibă care se ținea de curte. Cealaltă, erà, pe semne, mireasa.

— De ce n'ai spus niciodată nimic? — întreba cu glas tremurat.

Iar el răspundeà scurt: — Credeam că între noi doi, nu mai erà de lipsă.

O clipă se făcù tăcere, apoi începură din nou.

— Tu ai știut, doar', că celălalt mă pețise.

— Te credeam mai tare.

Și un timp, nu se mai auzeà decât plâns, apoi iar:

— De ce nu mi-ai spus nimic!

El, după ce oftă de câteva ori, răsuflând greu, îi răspunse:

— Ce i-ar fi folosit lui Lars al bătrânei Birthe, să vorbească cu fata dela Nordhaug.

Târziu apoi zise ea iar: — Doar ne-am privit cu drag atâția ani!

— Erai totdeauna așa mândră de nu îndrăzneà să se apropie nimeni de tine.

— Și mie țatâta mi-ar fi fost; zi de zi

așteptam să vorbești; pe unde ne întâlneam, mi se părea chiar că prea mă împulzesc eu pe lângă tine. La urmă am crezut că nu vrei să știi de mine.

Și se făcù tăcere. Torbjörn nu mai auzi nici răspuns, nici plâns, nici măcar răsuflarea bolnavului.

Se gândi la mire, pe care-l știà om de ispravă, și-l cuprinse jale de bietul flăcău. Și de dincolo o auzi pe ea:

— Mă tem că nu va aveà mare bucurie de mine, celălalt...!

— E tare de omenie — zise bolnavul, și începù să se vaiete din nou, îl dureà pe semne pieptul și părea că și pe ea o doare.

— E greu destul pentru tine... dar... noi nu ne-am fi deslușit niciodată, dacă nu se întâmplă așa. Abia când ai lovit pe Knut te-am priceput.

— Nu mai puteam răbdà. Knut e om rău.

— Bun nu e, ce e drept.

— Parc'aș vrea să știu de m'oi mai însă-nătoșă? De altfel, pentru mine-i tot atât.

— De mine-i mai rău, zise ea și iar începù a plânge.

— Te și duci? întreba el.

— Da... O Doamne, Doamne, ce viață va mai fi și asta!

— Nu plânge-așa, Dumnezeu îmi va curma firul zilelor cât de curând și atunci, ține minte, îți va fi și ție mai bine.

— Doamne, Dumnezeul meu, de ce n'ai grăit! strigă ea cu glasul necat și părea că-și frânge mâinile.

Torbjörn se sculă și eși. În curte întreba pe cel dintâi cu care se întâlni, ce se petrecuse între Lars și Knut.

— Hei! între cei doi? Dă... răspunse Peter Hansmann, și-și adună obrazul în crețe, ca și când ar fi vrut s'ascundă ceva între ele. — Ai la ce 'ntrebă, că mare lucru n'a fost; Knut a întrebat numai pe Lars cum îi sună vioara la nunta asta.

În clipa aceea trecù mireasa pe lângă ei; când auzi numele lui Lars, își întoarse spre ei fața cu doi ochi mari și plânși. Altfel părea liniștită și rece, atât de rece, încât lui Torbjörn nu-i veneà să creadă că erà ea. Și prinse a pricepe mai multe.

Satmary: Tip din Banat.

Satmary: La izvor.

Satmary: Țesătoare.

Căruța îl așteptă. Își potrivește țărșul și întrebă de mire, să-și ia rămas bun. Mai bine i-ar fi părut însă de nu l-ar mai fi întâlnit și se urcă în căruță.

Deodată se auzi larmă mare din partea stângă a gospodăriei. O ceată 'ntreagă da năvală din șură și un flăcău înalt, care venea în frunte strigă:

— Da unde s'a vârat? S'o fi ascuns? Unde e?

— Aici, aici, strigară mai mulți.

— Nu-l lăsați să s'apropie, ziceau alții, că nu s'alege lucru curat.

— E Knut? întrebă Torbjörn.

— Da, e beat și-atunci caută totdeauna cearta și bătaia cu lumânarea.

Torbjörn dete bici calului. La spate auzi un glas: „Stai pe loc, tovarășe!” dar fiindcă calul nu se opreă, el îl lăsa să meargă. Cel dela spate strigă iar:

— Oho, te temi, poate, Torbjörn Granliden?

Torbjörn strânse hățurile fără a se uita înapoi.

Ceata întreagă se apropiase de căruță.

Knut se împlântase în fața calului, îl neteză și se uită la capul lui. Knut eră foarte înalt, avea părul galben dar aspru și nasul cârn. Nu prea semănă cu soră-sa. Numai puțin la gură și la frunte, dar toate trăsăturile cari la ea erau gingașe, la el erau grosolane.

— Cât să-ți dau pe cal? zise Knut.

— N'am de gând să-l vând.

— Crezi poate că nu ți-l pot plăti?

— Ce știi eu ce poți și ce nu poți!

— Așa! Va să zică te 'ndoești? Ia seama îți spui!

Flăcăul care stătuse în casă, răzimat de perete și se jucase cu pletele fetelor, șopti vecinului:

— Par'că tot nu prea cutează Knut.

Knut auzi.

— Cine zice că eu nu cutesc? Eu nu cutesc? Se adună lume tot mai multă.

— La o parte! Nu vedeți calul!? strigă Torbjörn avândându-și biciul. Voiă să plece.

— Ce? strigi la mine să mă dau la o parte?

Pleacă de! zise Knut, și de nu se fereă calul, l-ar fi lovit cu pumnul drept în piept. Apoi îl apucă de zăbale și calul care nu uitase încă pășania din deal, începui să tremure.

Lui Torbjörn, pe care îl durea sufletul că se purtase așa urât cu dobitocul, îi fû milă de el, se ridică în picioare și îi plesni lui Knut una cu biciul peste cap.

— Lovești! strigă Knut, și se dete mai aproape.

— Ești un om de nimic! zise Torbjörn, sări din trăsură și dete hățurile unui băiat.

Un bătrân s'apropie de el și-l trase de mânecă:

— Sămund Granliden e un om prea de omenie și feciorul lui nu face să se încaere cu așa un bătaios.

Torbjörn se liniști dar Knut strigă:

— Ce? Eu sunt bătaios? Asta-i tot ca și mine de bătaios și tată-meu e tot ca al tău de bun. Dă-te mai aproape; destul de rău că nu știu încă oamenii din jur care-i mai tare dintre noi!

— Și vorbind așa își scoase legătura dela gât.

— Vom vedea îndată, zise Torbjörn.

(Va urmă).

Cronică.

Pictorul Carol Pop de Satmary. Una din cele mai interesante figuri în istoria artelor noastre este pictorul, ale cărui ilustrațiuni împodobesc numărul de față al revistei noastre.

Originar din Sătmăr, descendent al unei familii nobile și învățate, Carol Pop de Satmary a studiat la Cluj și a terminat studii de teologie reformată. Ardealul l-a părăsit pe la anul 1845, când, trecând în România, s'a ocupat mai întâi cu desenul și hartografia, ajutând maiorului Papazoglu la alcătuirea cunoscutei hărți a Statului major.

O dragoste cătră o doamnă din o veche familie boierească l-a făcut să renunțe pentru totdeauna la cariera sa teologică din Ardeal și să se dedice artei. Înamorat de frumsețile din România, el călătorește prin toate ținuturile țerii, fixează cu creionul și în culori tot ce i se pare caracteristic: tipuri de țărani, porturi, colțuri de țară, biserici și mănăstiri. Și pe urma acestei munci a reușit să întocmească colecții întregi de pasteluri de o rară frumsețe și varietate.

Venind în țară actualul Domnitor, pictorul Satmary i-a fost atașat ca un consilier artistic, însoțindu-l în toate călătoriile din principate și atrăgându-i atenția asupra podoabelor diferite. Grație Suveranului, Satmary a putut găsi intrare și la alte curți europene, cărora le-a prezentat câte-un album din minunatele sale peisage și tipuri românești. Astfel a

adus reale servicii poporului românesc, căci a făcut cunoscute în străinătate o grămadă de particularități etnografice și artistice dela noi. Judecând numai după modelele ce le dăm noi, ne putem face o idee de impresia ce au lăsat în străinătate numeroasele pânze, sau

reproduceri, cu pitorescul lor.

Lucrările lui Satmary sunt astăzi răspândite pe la particulari. Multe se află la Curte și la Academie, iar acasă, la doamna Satmary mai sunt o serie întreagă de pânze și de schițe de o mare valoare.

Pictorul Carol Pop de Satmary.

Din ele transpiră acum un fel de parfum antic, deoarece, făcute acum patru-cinci decenii, multe s'au schimbat de atunci. Biserici, mănăstiri, fixate de dânsul, astăzi au dispărut. Și până și porturile s'au mai schimbat: cine, de pildă, va mai cunoaște în lăutarii cu anterie, de pe vremea lui Barbu-lăutarul, pe cântăreții de astăzi?

Om cult, simpatizat de societatea românească, își are meritele sale excepționale

pentru caracterul românesc al artei, și istoria picturii noastre nu se poate scrie fără a se aminti cu drag de Satmary. El a murit la 1887, în vârstă de 74 de ani. Un vraf întreg de manuscrise, care păstră, afară de diverse impresii de călătorie, și o lungă autobiografie, s'a pierdut.

Singurul său fiu, dl Alexandru Satmary, i-a moștenit talentul, căci se numără astăzi printre cei mai talentați pictori tineri din București.

*

Teatrul din Șoimuș. În numărul nostru din urmă am anunțat că la 16 August n. se va inaugura, în Șoimuș, primul teatru românesc. În chestia aceasta primim dela dl I. Baci, inițiatorul teatrului, scrisoarea următoare:

Onorată Redacție! Protopretorele, la ordin mai înalt, a oprit inaugurarea precum veți vedea din ordinațiunea ce vi-o aclud în copie.

Mare parte din publicul ce a pornit să vină la inaugurare, de pe drum s'a întors înapoi; cu toate acestea foarte mulți au venit din mari depărtări și au vizitat localul, admirând frumosul aranjament, apoi au petrecut pe la case private până a doua zi, când iarăși au sosit câteva trăsuri cu noi oaspeți.

Jandarmii, se înțelege de sine, nu au putut să lipsească.

Spre orientare vă mai comunic următoarele:

Edificiu teatral de sine stătător nu s'a făcut, ci acesta a format o parte întregitoare a casei parohiale prin adăugarea unei sale mai mari pentru a cărei clădire am concesiune dela pretură. Partea internă a acestei sale am aranjat-o de așa încât să se poată da în ea la ocaziuni binevenite și producțiuni teatrale.

Și fiindcă aranjamentul acesta e întocmit cu oarecare estetică, mulți dintre vizitatori l-au botezat cu numirea de teatru (deși în sine nu e teatru ci numai o sală întocmită pentru diverse trebuințe, unde se pot da producțiuni teatrale având toate întocmirile trebuincioase la aceasta).

Vesel de succesul obținut, am acceptat și eu această numire și am numit-o și eu teatru fără de a-mi aduce aminte de urmări...

Când eră aproape gata și mă pregăteam să fac inaugurarea, mă pomenesc că vine notariul și mă întreabă (la ordin mai înalt) cu ce bani fac eu teatru, nu capăt ajutoare din România ori dela societatea pentru fond de teatru. I-am răspuns că nu capăt ajutor dela nime, ci lucru cu banii mei ce i-am putut aduna din vânzarea broșurelor edate de mine.

A venit apoi protopretorele în fața locului, iar la amandat mai înalt, și mi-a pus aceleași întrebări ca și notariul; i-am dat același răspuns și i-am rugat, eu și alți oameni din comună, să nu ne oprească ținerea acestor serbări ce le așteptăm ca ziua de paști și de cumva din neștiință n'am îndeplinit vre-o formalitate, să binevoiască a ne îndruma că ce avem de-a face.

M'a sfătuit să înaintez o cerere la pretură prin care să cer expres concesiune pentru edificare de teatru așa după cum va da dânsul îndrumare notariului ca să mi-o facă, căci numai pe baza unei astfel de cereri imi va putea da concesiune pentru inaugurare de teatru, ceea ce cu siguranță mi se va da. Și lăudându-mă pentru lucrul frumos ce n'ar trebui să lipsească nici din alte comune, zicând că prin aceasta s'ar putea mai bine abate oamenii dela petrecerea în crâșme, mi-a promis că va lua parte și D-sa la festivitățile de inaugurare. I-am mulțumit și am făcut după cum m'a sfătuit.

La câteva zile, însă, m'am pomenit că sunt oprit, prin ordinul Nr. 2144, ce vi-l comunic în copie.

Contra acestei opreliști, fiind eu bolnav, mai mult de necaz și supărare, am înaintat recurs prin avocatul Dr. Tripon.

Ce va mai fi în viitor vom vedea.

Șoimuș, la 17 August, 1908.

Cu deosebită stimă
Ioan Baci
preot.

Lăsăm să urmeze acum, în traducere românească, și ordinul de opreliște adresat notarului cercual.

„În chestia de sus, te îndrum ca numai decât să eși la fața locului, în comuna Șoimuș, și să-i interzici lui I. Baci să continue clădirea teatrului; — în acelaș timp să-i dai îndrumarea ca, în conformitate cu articolul 1 al legii XXXI din 1848, să ceară pentru clădire autorizația congregației comitatense, fiindcă, până nu va primi această concesiune, nu pot să-i permit nici continuarea clădirii teatrului, nici inaugurarea lui.

În acelaș timp să-l provoci să se justifice dacă a cerut concesiunea necesară pentru a face colectă în favorul teatrului; pe urmă să dea seamă, cu documente, despre sumele intrate la mâna lui, să anexeze cupoanele mandatelor și toate actele privitoare la clădirea teatrului.“

Arányi m. p.,
protopretore.

Bistrița, 8 August, 1908.

E de prisos să mai adăugăm comentarii la aceste documente.

*

„Gazeta Transilvaniei“, număr jubilar. Din prilejul jubileului de 70 de ani, „Gazeta Transilvaniei“ a publicat un număr jubilar ce ne-a sosit zilele aceste la redacție. E un număr voluminos, de 132 de pagini, bogat în articole importante și date de un deosebit interes românesc. În numărul acesta sunt adunate și scrisorile de felicitare sosite la adresa ziarului din toate țările locuite de Români, dela toți ceice se interesează de luptele noastre. Cea mai mare importanță o au, firește, articolele în cari ni se schițează istoricul acestui cel mai vechiu ziar românesc. După un cuvânt de salutare ce-l adresează cetitorilor actualul director dl Dr. A. Mureșianu, urmează primul articol istoric „Din trecutul Gazetei Transilvaniei“ (1838—49; 1850—1877; 1878—1908), în care se tratează despre începuturile ziaristicii române; articolele: „Gazeta Transilvaniei dela 1850 încolo“ (în zorii absolutis-

mului); „Gaz. Tr. dela 1852—1860“; „Gaz. Tr. dela 1860—1865“ (în zorii erei constituționale); „Gaz. Tr. dela 1866—1869“; „Gaz. Tr. dela 1870—1878“ și „Gaz. Tr. dela 1878—1908“, — ne desfășoară trecutul bogat în zile luminoase și zile grele ale unui ziar românesc care a văzut perândându-se atâtea sisteme politice zguduitoare.

În Iulie 1837 apar în Brașov, redactate de George Barițiu, cele dintâi două numere din „Gazeta de Transilvania“. Oprit de colegiul cenzorilor, G. Barițiu și Iacob Mureșian se duc la Viena, unde reușesc să primiască autorizația prealaltă pentru publicarea unui ziar românesc, și la 12 Martie v. 1838, „Gazeta de Transilvania“ reapare, odată pe săptămână; în 1849 își schimbă numele în „Gazeta Transilvaniei“; în zilele grele ce-au urmat revoluției din 1848, „Gaz. Tr.“ e oprită din nou, dar reapare iarăși, în 1850, sub redactarea lui Iacob Mureșian. Publicată, la început, cu litere cirilice, dela 1852 încoace pagina întâi e tipărită cu litere latine, cari după câțiva ani se adoptă pentru ziarul întreg; cu anul 1881 „Gaz. Tr.“ apare de trei ori pe săptămână, iar cu ziua de 1 Aprilie 1884 devine ziar cotidian, așa cum este și astăzi.

Articolele aceste istorice sunt pline de date privitoare la evenimentele politice din acești ani și însoțite de numeroase ilustrații reprezentând bărbații mari ai Românilor din epoca marilor frământări românești. Ni se înfățișează figurile luminate ale naționaliștilor dela noi, din principatele unite și din Bucovina, — prezintă un panteon istoric de mare valoare pentru toți ceice vor să cunoască trecutul nostru cel mai zburcumat.

Se amintesc și toți ceice au contribuit cu munca lor desinteresată la redactarea ziarului și de prigo-nirile de cari au avut parte ziarul și redactorii lui...

Mai remarcăm „Marșul jubilar“ compus în amintirea jubileului de Iacob Mureșianu, fratele actualului director al „Gaz. Tr.“, și, dintre ilustrații, portretele părinților lui George Barițiu: Ioan Pop-Barițiu și Ana Rafila Pop-Barițiu, portrete cari acum se publică pentru întâia dată.

Jubileul „Școalei române“ din Bucovina. La 3 Septembrie se împlinesc 25 de ani, de când doi Români bucovineni cu durere de inimă pentru nevoile celor mulți și necăjiți, Ștefan Ștefureac și T. V. Ștefanelli, au pus bazele societății culturale „Școala română“ din Suceava, urmărind ținta frumoasă de-a sprijini elevii săraci și sănguincioși dela gimnaziul din Suceava și celelalte școli publice din Bucovina. Ideea aceasta a răsărit în mintea acestor bărbați într-o vreme când abia se putea vorbi de cultură românească în Bucovina.

Deși în toamna anului 1860 s'a realizat o veche dorință a românilor bucovineni de-a avea și ei o școală superioară cu limbă de predare românească, deschizându-se, la 17 Septembrie, cele dintâi două clase ale gimnaziului gr. ort. român din Suceava, — limba de predare n'a putut fi românească fiindcă lipsiau profesorii și manualele. De abia la 1881 s'a deschis prima clasă în care se predă în limba românească, deschizându-se, apoi, succesiv, și celelalte clase.

Pentru acoperirea acestor trebuințe — lipsa de profesori și manuale, — s'a înființat „Școala română“, care în timpul scurt de 25 de ani a desfășurat o activitate spornică ale cărei efecte binefăcătoare se resimt pe toate terenurile vieții culturale românești din Bucovina. A înființat o librărie și tipografie proprie pentru a înlesni tipărirea și editarea cărților didactice; a înființat un internat pentru elevii gimnaziului din Suceava (acest internat poartă numele lui Vasile Cocărlă, marele mecenat al societății) și a dat nenumărate ajutoare elevilor săraci. Până la 1906, societatea „Școala română“ a cheltuit 18,000 coroane pentru găzduirea școlarilor săraci; 11,000 coroane cu ajutoare date studenților dela universitatea din Cernăuți și Viena; 7000 coroane în ajutoare pentru plată de taxe școlare; 17,500 cor. pentru tipărire și editură de cărți școlare și altele.

Serbările ce se vor desfășura cu prilejul acestui jubileu credem că vor deșteptă și dragostea celor cari până acum s'au arătat streini pentru scopurile nobile ale societății și-i vor umplea de însuflețirea de care au fost călăuziți inițiatorii ei.

*

Pentru dl Iorga. Cei cari se vor mai îndeletnici, la noi, cu cetirea revistei „Neamul românesc“, s'au putut convinge că dl Iorga din prietin și „Leiter“, ce ne eră până în anul trecut, acum ne e un dușman de moarte, care ne urmărește cu o ură îndârjită, pururi gata să izbească cu cruzime. Ne pare rău din inimă că sufletul unei personalități înzestrate cu atâtea calități, se pretează la sentimente așa de rudimentare și mai ales că ele au o rezonanță așa de durabilă în sufletul unui om distins, căruia îi place să predice bunătatea și seninătatea.

Am trecut în tăcere peste loviturile dlui Iorga, de câteori ele se reduceau la niște simple acte de răzbunare ale unui om furios. Ne dădeam seama de influența lor dezastruoasă asupra celor ce-i ascultă cuvântul dar am tăcut, fiindcă e o datorie a cruță pe un om a cărui muncă pozitivă o admiri, și a cărui sensibilitate bolnavă o regreți. I-am răspuns, calm și cuviincios, numai atunci, când actele d-sale de răzbunare cuprindeau și neadevăruri, a căror generalizare în opinia publică erau păgubitoare și unei cauze. Nu am fost, prin urmare, călăuziți niciodată de sentimente rele față de d-sa; n'am voit nici când să-l supărăm, să-l jicnim, fiindcă pe deoparte sufletul nostru nu este accesibil sentimentelor primitive ale urii și ale răzbunării, pe de altă parte recunoștința ce i-o păstrăm și respectul ce-l avem față de calitățile d-sale ne impuneau o atitudine cuviincioasă.

În „Neamul Românesc“, nr. 90, dl Iorga, vorbind de adunarea generală a Asociațiunii din Șimleu, spune din nou niște neadevăruri, pe cari, în interesul acestei instituțiuni, suntem siliți să le constatăm, lăsând lumea să califice singură mijloacele d-sale de răzbunare.

Să le luăm pe rând.

1. Reproșează secretarilor Asociațiunii că n'au ținut legături cu secțiile acestei instituțiuni, cari „prea sunt dispuse să adoarmă ușor“.

Rugăm pe dl Iorga să cetească raportul secreta-

rului literar și rapoartele secțiilor către ședința lor plenară, publicate în Nr. II. al revistei „Transilvania” din 1908, pag. 120—144, din cari se poate convinge că aceste organe ale Asociațiunii au dezvoltat o activitate destul de mulțumitoare, la toată întâmplarea mai mulțumitoare decât în anii trecuți. Dacă ele nu fac sau nu pot face mai mult, desigur nu e vina secretariatului, care nu poate înzestra pe d-nii membri ai secțiilor nici cu conștiința datoriei nici cu o mai mare și mai bună putere de muncă.

Pe ce se întemeiază deci afirmațiunea dlui Iorga că secretariatul nu a ținut legături cu secțiile și că aceste sunt dispuse să adoarmă ușor?

2. Acuză secretarii că n’au organizat adunări și serbări cu scopuri culturale. Ne închipuim că dl Iorga sub aceste adunări și serbări culturale vrea să înțeleagă prelegerile populare și conferințele pentru cărturărime. Înainte de a formula acuza, dl Iorga eră dator să răsfoiască „Transilvania” Nr. II/1908, din care putea să vadă că numărul prelegerilor populare, în cursul anului 1907, s’au înmulțit cu 156. În total s’au ținut 341 prelegeri. Credem că e un progres destul de mulțumitor. Își închipue dl Iorga că sporirea acestora s’a făcut dela sine? S’au ținut și conferințe pentru cărturari, după cum se spune în „Trans.” II. 1908, p. 26. Din raportul general al comitetului central către adunarea generală, publicat la acelaș loc, dl Iorga putea să vadă că atât prelegerile populare cât și conferințele în viitor se vor ține mai sistematic.

Ce temei are, prin urmare, și această a doua acuză a dlui Iorga?

3. Spune secretarilor că „s’ar cuveni să puie în rânduială, să deschidă și să hrănească (sic!) bibliotecă și muzeul Palatului național din Sibiu, care nu s’a inaugurat de geaba”.

Înainte de toate, dacă dl Iorga vrea să se amestece în chestiunile instituțiunii noastre culturale, trebuie să aibă măcar conștiinșitatea să cunoască organizația ei. Din „Regulamentul afacerilor interne ale comitetului central al Asociațiunii”, §§. 27, 28 și 30, putea să vadă că secretarii n’au nimic de a face cu bibliotecă și Muzeul Asociațiunii. Din decisiunea comitetului central Nr. 257/1906 („Transilvania”, Analele, 1906, p. 234) putea să știe că postul de bibliotecar astăzi e încredințat dlui Nicolae Togan, iar custode al muzeului e numit dl Ioan Pamfilie, architect. Cu toate acestea, am muncit atât pentru înzestrarea muzeului cât și pentru a bibliotecii, după cum se poate ceti în „Transilvania” Nr. II, 1908, p. 31. Pentru cel dintâi am adunat mai multe obiecte, iar pentru a doua documente și manuscrise. Și nu e vina secretariatului dacă n’a putut face mai mult (vezi decis. comit. centr. Nr. 30/1908, „Transilvania” Nr. I, 1908 p. 6.)

Atât Muzeul cât și Biblioteca sunt puse în rânduială; ambele sunt deschise și vizitate de public; ambele se înzestrează an de an, amăsurat mijloacelor modeste de cari dispune instituțiunea noastră (dl Iorga, care se înteresează așa de mult de biblioteca Asociațiunii, putea contribui și d-sa la înzestrarea ei, dăruind câte un exemplar din operele d-sale, lucru pe care nu l-a făcut).

Poate vedeă deci oricine că acuzele dlui Iorga sunt tot atâtea neadevăruri, a căror valoare morală o poate hotări orice om cinstit.

A spune, întemeiat pe asemenea acuze, că secretarii Asociațiunii nu corăspund chemării lor, că trebuie reformați, trecuți la pensie — nu mai e o răzbunare demnă de numele dlui Iorga. Astfel de mijloace de răzbunare se potrivesc cu caracterul unui Ioan Scurtu, de pildă, dar nu se pot admite la o personalitate îndrumătoare și îndreptătoare de moravuri cum ar trebui să fie cea a dlui Iorga.

A spune să i se dea unui om tânăr recompensă națională, cum face dl Iorga, fiindcă nu aplaudă întru toate faptele d-sale, iarăși e mai mult decât răzbunare...

Dl Iorga vorbește și de administrația „Luceafărului”. Înțeleg aluzia dlui Iorga, fiindcă știu c’a purtat vorbe că mă îmbogățesc din revistă, exploatând scriitorii. Mă folosesc de acest prilej și-l rog pe dl Iorga să spună pe față: pe cine am exploatat? Invit pe toți scriitorii exploatați de „Luceafărul” să se anunțe în „Neamul Românesc”. Până va putea să dovedească dl Iorga asemenea acuze îndrăznețe, să-mi dea voie să regret că persistă să se infățiseze în roluri așa de puțin distinse... Nu mă lasă inima să-i doresc dlui Iorga ca întreprinderea de sub conducerea d-sale din Vălenii de munte să realizeze câștigurile pe cari le-a realizat „Luceafărul”.

Dl Iorga, negăsindu-mi personal alt cusur, spune că nu sunt om bun și senin. Întreb pe dl Iorga: Pot să-mi însușesc aceste calități urmând pilda faptelor d-sale?!

Încă o chestiune.

Nu crede dl Iorga că prin asemenea atacuri personale, întemeiate pe neadevăruri, păgubește interesele unei instituțiuni, care nu i-a făcut nici un rău și care așteaptă alte servicii din partea d-sale?

Cu aceste lămuriri ne-am împlinit din nou o datorie neplăcută față de dl Iorga. Oct. C. Tăslăuanu.

*

Știri. La Bârlad apare o nouă revistă Ioan Creangă, redactată de învățători, care va fi o contribuție la „cunoașterea minunatelor produceri ale poporului”, tipărind povești, cântece, descântece, legende, credințe, găcituri, strigături de joc etc.

* Dl Iorga despre Bărnuf. În „Neamul Românesc” (an. III, p. 1462) cetim următoarele aprecieri ale dlui Iorga despre triumful ideilor lui Bărnuf:

„Bărnuf predică la Iași, în lecții de drept, erezul național românesc, scoțând din teoriile sale, răbdător dezvoltate, încheierea că suntem un neam și trebuie să clădim toate ale noastre pe conștiința acestei ființi deosebite, firești și legitime ale neamului nostru.

Și a venit un filozof, mai nou, mai învățat, poate mai ager, dl T. Maiorescu, și cu vioiciunea tinereții, i-a distrus sistemul de argumentare. Aici s’a oprit însă, neputând pune la loc un altul. Și iată, după trecere de mulți ani, nu negația dlui Maiorescu, ci afirmația lui Bărnuf ne stăpânește, ne luminează și ne încălzește.

Și astfel s’a dovedit încăodată că ideea însuși ră-

mâne, oricum ar fi fost ea servită într'un timp, prin orice construcții de filozofie și metafizică trecătoare. Căci rădăcina ei se află aiurea, și nimeni n'o poate smulge de acolo.

Și de aceea mărimea lui Bărnuz nu scade cu anii și memoria lui nu s'a întunecat odată cu generația prietenilor și cu generația ucenicilor săi.

* Poezia „Pierdutei“ din Nr. 14 s'a semnat greșit Ep. în loc de C. Ardeleanu.

* În „Sieb. Tageblatt“ un articol remarcabil asupra lui Octavian Smighelschi, reproduc de „Telegraful român“ și „Unirea“.

* În „Neamul Românesc“ dl N. Bănesc începe publicarea corespondenței lui Bariț dela 1841, până unde o publicase dl Bogdan Duică în „Tribuna“.

* Dintre dările de seamă despre serbările Asociațiunii la Șimleu remarcăm pe cea a dlui Sever C. Dan din „Gazeta Transilvaniei“.

* Studenții din Rășinari în cursul verii au adunat aproape în fiecare Duminică poporul, ținându-i conferințe și cetindu-i bucăți din scriitorii noștri de seamă. Pilda acestor studenți harnici ar putea fi urmată de toți colegii lor de pretutindeni. În Rășinari, unde sunt atâția preoți și învățători, s'ar putea înființa o agentură a Asociațiunii, aranjându-se aceste prelegeri în cadrele ei, cari prelegeri iarna ar trebui să fie urmate de cărturarii locali.

* În Cristiana, la 5 Iulie, a încetat din viață Ionaș Lie (1833—1908), unul dintre cei mai buni povestitori norvegieni din jumătatea a doua a sec. XIX-lea. A zugrăvit cu mult talent viața celor umiliți și necăjiți. În toate operele lui e viața, simțirea și gândirea poporului norvegian.

* Revista „Österreichische Rundschau“ (15 Aug. a.c.) publică novela „Cei Trei“ (Die Drei) de Mihail Sadoveanu, tradusă de D-ra Eleonora Borcia din Sibiu. Novela face parte dintr'un volum ce va apărea în curând în „Universal Bibliothek“ a lui Reclam sub titlul „Das Liebeslied und andere Erzählungen“. Pentru munca D-șoarei Borcia, atât de serioasă și de folositoare literaturii noastre; pentru nizuința D-sale de a face cunoscută literatura noastră mai nouă și publicului german, nu găsim destule cuvinte de laudă și incurajare, mai ales că traducerea, judecând după cele apărute până acuma în „Tageblatt“ și „Österreichische Rundschau“, sunt excelente.

Din acest prilej atragem atențiunea cetitorilor noștri asupra revistei „Österreichische Rundschau“, care e una dintre cele mai bune cari apar în monarhie.

* În revista „Die Karpathen“, ce apare la Brașov, se publică o novelă bună de Otto Alscher, (Orșova) sub titlul „Die Augen“ (Ochii), care e luată din viața țărănilor români din munții Banatului.

În acelaș număr se vorbește de o societate secretă „fratres de cruce“ din jumătatea a doua a secolului al XVIII-lea, ai cărei membri erau români din Banat și Ardeal. Sediul societății eră în Viena, a sprijinit revoluția lui Horia. În loja din Viena a societății s'au găsit busturile lui Horia, Cloșca și Crișan. Bustul lui

Horia avea o cunună de spini cu inscripția: „Horia rex Daciae“. Societatea a fost desființată de Iosif al II-lea.

* În „Zeitschrift für vergleichende Litteraturgeschichte“, Neue Folge; Band. XVII. Heft. 3/4, dl Dr. Sextil Pușcariu publică o recenziune amănunțită asupra cărții „Geschichte der rumänischen Litteratur“ de Dr. G. Alexici. Dl Pușcariu dovedește toate greșelile și toate rătăcirile cuprinse în această carte menită să informeze publicul german asupra literaturii noastre.

* A apărut fascicolul al doilea din „Buletinul comisiunii monumentelor istorice“, îngrijit cu mult gust și cu pricepere de dl Alex. Lăpădatu. În acest fascicol se vorbește de mănăstirea Hurezii, de portretele ei murale, de biserica Stelea din Târgoviște și de mănăstirea Chlincea, toate articolele admirabil ilustrate. Prin această publicație se aduce un serviciu real și foarte prețios cunoașterii monumentelor bisericesti din România.

* Papagalul Iancu Scurtu dela „Sămănătorul“ și-a căscat iar pliscul să țipe: „anarchismo-socialism... pericol!“

De ce nu mai învață dela măestru și alt cântec? Altfel nu mai are nici un haz!

* La 14 August a încetat din viață filozoful german Friedrich Paulsen, fost profesor la universitatea din Berlin. A fost una dintre mințile cele mai limpezi, care cu adâncă pătrundere știă să expună teoriile filozofice și să le găsească aplicarea în viața practică. S'a distins prin studiul său asupra lui Kant și prin număroasele cercetări asupra învățământului din Germania. Cartea lui „Einleitung in die Philosophie“ ar merita să fie tradusă și în românește.

Poșta Redacției.

I. C. Ibisu. Dintre versurile ce a-ți trimis la Redacție, mai bune sunt următoarele:

Cântec.

Nu se poate, nu se poate
Să ne mai iubim,
Cum nu poate să mai fie
Viață 'n țințirim.

Nu se poate, dar să nu crezi
Că 'n inima mea
Va fi ură pentru tine,
Sau osândă grea.

Nu e ură, nici osândă,
Nu-i nici un blăstem,
Ci tot dragostea curată...
Și de ea mă tem!

V. Tampa. (Rico). „Suflet slab“ e o poveste înduioșătoare. Pentru un începător nu e rău. Mai netezește-o ca formă și ca stil. Dă acțiunii mai mult fire și trimite-ne-o din nou. Să nădăjduim că atunci se va putea publica.

Redactor: OCT. C. TÂSLĂUANU.

Harta Compusă a Ungariei

de

Dr. Fr. Schuller,

aprobată de Înalt. Minister al Instrucțiunii publice și de Ven. Consistor arhiepiscopesc ort. rom., recomandată pentru a se introduce în școli ca mijloc ușor și plăcut de a învăța Geografia Ungariei; este totodată și un joc plăcut pentru copii în familie. **Ediția de lux, Cor. 5.50, ediția școlară Cor. 3.**

Prospecte, deslușiri, precum și blocuri pentru desemnarea Hartei, oferă gratuit și franco

Francisc Neuzil,
Compactor, Sibiu.

(10)

În atelierul lui să mai pregătesc en gros: Blocuri de desen »Globus« și Blocuri de desen »Donath«.

Cheia profesorului Donath pentru deslegarea proporțiilor de suprafață a diferitelor obiecte plane; Herbariul profesorului Găspăr precum și Mape spre păstrarea documentelor.

Primul atelier de uniforme din Ardeal

Fondat în anul 1872.

Medalii de argint

și de aur.

A. ZACH

posesor

I. Vilhelm Zach, Sibiu, Str. Ciznădiei 57.

Furnisor al mai multor institute militare.

Mare deposit de stofe din țară și străinătate, pentru haine civile și militare. Specialist în costume de călărie; pantaloni englezești fașon »breches«. Asortiment bogat de armatură și recurse de scrimă și duel. Pregătește tot felul de uniforme pentru toate armele din orice țară precum și haine civile. Croială modernă și perfect potrivită după jurnalele cele mai nouă. **Prețuri fixe, serviciu prompt, condițiile de plată, după învoială.** (9)

În Librăria lui W. Krafft în Sibiu (Nagyszeben) se află:

(Prețurile în coroane.)

Allessiu D., **Cultura legumelor**, cu 90 figuri în text. 2.—.
Barcianu, Dr. D. Popovici, **Dictionarul român-german**, revizuit și completat. Ediția a III-a, broș. 6.—, leg. 7.60.
— **Dictionarul german-român**, revizuit și completat. Ediția a III-a, broș. 8.—, leg. 10.—.
Boureaun Eug., **Povestea Lăcrămioarei**, poezii. 1.30.
Branice Dr. V., **C. Porumbescu**, schiță monograf. 1.50.
Caragiale I. L., **Nuvele, Povestiri**. 1.50.
— **Momente, Schițe, Amintiri**. 2.—.
Cazaban Al., **Chipuri și sufele**. 1.50.
Cridim, **Epigrame**, cu un raport de dl membru academician I. Caragiani. 1.—.
Dante-Alighieri, **Divina Comedie, Infernul**. Traducere în versuri de N. Gane. 4.—.
Dulfu P., **Ifigenia în Aulida. Ifigenia în Taurida**. Traducere în versuri. 2.—.
— **Isprăvile lui Păcală**, prelucrate din nou, cu ilustrații. 1.75.
Dunăreanu N., **Răsplată, nuvele**. 1.50.
Ebers, George, **Homo sum**, roman. Cu autor sațiunea autorului tradus de Mugur, broș. 1.60.
Florescu, **Limba florilor**, Simbolica naturală a celor mai favorite flori, în legătură de lux. 1.—.
Florini Alex., **Povești populare**. 2.—.
Gazeta Transilvaniei, „**Număr Jubilar**“ 1908. 1.50.
Ghica I., **Scrisori către V. Alexandri**. (Ghica ca bărbat de știință și ca om de stat.) 3.—.
Giurgea E. N., **Considerațiuni generale asupra tere-nului arab al Moldovei**. 2.35.
Hințescu, **Carte de bucate**. 1.60.
— **Proverbele Românilor**, broș. —.60.
Holban Aug. D., **Oameni celebri din antichitate**. 3.50.
Învierea, adevărată floare a poeziei naționale din cei mai buni scriitori români în uzul tinerimei române. —.60.
Moldovan C., **Cântarea Cântărilor**, după biblie. 1.—.
Morariu C., **Ciprian Porumbescu după 25 de ani**. Scriere populară. —.50.
Olănescu Adina Gr., **Cugetări**. 1.50.

Petrașcu N., **Marin Gelea, Roman**. 4.50.
Poezii pentru copii, culese și publicate de G. H. 1.50.
Putnoky-Crișian, **Dictionar maghiar-român și român-maghiar**, leg. 6.—.
Riria, **Ultima rază din viața lui Eminescu**, dialog dramatic în 5 scene. 1.50.
— **Elvira**, tragedie în cinci acte. 2.—.
Rosetti Sandu D., **Din toate, poezii**. 1.50.
Russu Șirianu I., **Moara din vale**. Nuvele, broș. 1.40.
Stavridi, Dr. C., **Îngrijirea copiilor nou născuți. Prematuri sau la timp găsiți, părăsiți sau orfani**. 1.—.
Soluțiu I. St., **Din Memoriul**, partea VI. (Cuprinsul: Biografia lui I. Dragoș. Acte și documente din istoria munților apuseni. Tractatul despre faptele Românilor săvârșite la anul 1848/9 sub conducerea lui Avram Iancu. Afacerea Iancu, etc. etc.). Se vinde în folosul Muzeului. 1.90.
Theodorian C., **Sângele Solovenilor**, roman. 1.50.
Ținc Nicolae, **Rime vesele**, monologuri. 1.—.
— **Monologuri în versuri**. Ediție completă. 1.—.

Biblioteca Socce.

Nr. 1. Carmen S., **Poveștile Peleşului**. —.95.
„ 2. Rosetti, Mircea G. A., **Nuvele**, cu o notiță biografică de E. Costinescu. —.95.
„ 3. Alexandri V., **Poezii populare ale Românilor**. Partea I: Legende, Basade, Căntece bătrânești. —.95.
„ 4. — **Poezii populare ale Românilor**. Partea II. Doine și Hore. —.95.
„ 5. Negruzzi C., **Amintiri din junețe**. —.95.

Colecțiunea C. Sfetea.

Alexandri V., **Despot Vodă**, legendă istorică în versuri, 5 acte și 2 tablouri. 1.—.
Eminescu M., **Proză, nuvele și povești**. 1.—.
Negruzzi C., **Poezii și teatru**. 1.—.
Săndulescu I., **Poezia lirică din timpul războiului pentru neam**. 1877—1878. 1.—.